

Arkivfoto: Rektor Lars Pallesen på den Alfa Romeo 156, 2,5, som han ejede ved sin tiltrædelse i 2001, men som et DTU-selskab året efter købte af ham

DTU: Fri bil til Rektor

- men det var ulovligt, da DTUs rektor fik et DTU-selskab til at købe hans brugte luksusbil og derefter stillede den til hans disposition

I to år har DTU-rektor Lars Pallesen ulovligt fået stillet fri bil til rådighed. Den fri bil blev ikke bevilget gennem DTU, men gennem et fordækt arrangement i et mindre udviklingsselskab, Institut for Produktudvikling (IPU), som er etableret under DTU. Her var bestyrelsesjobbet ulønnet, indtil rektor Pallesen blev formand i 2002. Herefter blev formandsjobbet pludselig aflønnet, fremgår det af de efterfølgende regnskaber: "Der er i lighed med tidligere år ikke ydet vederlag til bestyrelsen, dog er der stillet bil til rådighed for bestyrelsesformanden fra og med 1. maj 2002", fremgår det af regnskabet for 2002-2003.

Netop DTU har været i front, når det gælder politikernes ambitionen om, at universiteter skal køres som private firmaer. Men DTUs rektor har hermed på en særpræget måde udnyttet de nye frihedsgrader, da man så stort på snærende statsregler og bevilgede fri bil til Rektor.

Købte Pallesens brugte bil

FORSKERforums nærmere undersøgelse fortæller om et usædvanligt og kreativt arrangement.

Det fremgår ikke af IPU's regnskab, hvad bilens anskaffelsespris var i 2002. IPU er angiveligt en privat fond uden for den offentlige forvaltning, så IPU/DTU mente sig ikke forpligtet til at udlevere nærmere regnskabsoplysninger. Efter et par dages betænkningstid fik FORSKERforum imidlertid udleveret oplysninger, hvoraf det fremgik, at anskaffelsessummen i 2002 var 210.000 kroner. Men det fremgik også, at det ikke bare var en mindre tjeneste-

bil, men såmænd rektor Pallesens brugte luksusvogn, Alfa Romeos 156-topmodel med 190 hk, som IPU havde købt.

FORSKERforum fik også oplyst, at de årlige driftsomkostninger på bilen var hhv. 102.000 kr. (2002) og 110.000 kr. (2003). Fra at være ulønnet i 2001 blev IPU-formandsjobbet altså pludselig særdeles givtigt i 2002.

Ministeriet: Ulovligt

Da FORSKERforum forelagde bil-ordningen for Videnskabsministeriet, foretog ministeriet *lynsagsbehandling*. Det tog blot ministeriet to dage at finde ud af, at bilordningen var ulovlig, idet det fremgår i IPU's vedtægter, at rektor for DTU kan være født formand for IPU (eller alternativt skal udpege formanden). Det er således en del af DTU-rektorens almindelige arbejdsopgaver at deltage i bestyrelsesarbejdet, og der kan (for en statsansat) ikke ydes ekstra betaling for dette arbejde.

Med ministeriets karakteristik af bilordningen som ret og slet ulovlig, undgik ministeriet at tage stilling til den usædvanlige ordning; at der ikke bare var tale om et honorar, men et "frynsegode". Men Videnskabsministeriet opfattede åbenbart sagen som så alvorlig, at departementschefen personligt holdt et møde med DTUs ledelse, hvorefter ledelsen straks meddelte, at "forholdet vil blive bragt til ophør uden forsinkelse".

jø

se side 7

Milliarder til forskning 3-5
- lovede regeringen i forskræp til offentliggørelsen af forslag til finansloven. Men nye penge skal alene gå til Højteknologifond

Forskning eller erhvervsstøtte? 6
Som universitetsforsker er jeg bekymret, for Højteknologifonden kobler på uhyre raffineret måde universiteterne op på erhvervsforskning.
FAGLIG KOMMENTAR

Frygt for fødevareforskningen 8
Fødevareforskningen presses ikke bare af overflytning til det nye forbrugerministerium, men også af nye besparelser

Universitetsaviser under pres 10
En større omlægningsbølge er i gang. Nye kommunikationsstrategier og ledelser sætter den frie journalistik under pres

TEMA: Den unyttige humaniora 12-15
Humaniora behøver slet ikke opføre sig så defensivt, siger eks-centerleder Birgitte Possing - mens andre humanister skændes om, hvordan humaniora moderniserer sig uden at sælge ud

Engelsk erstatter dansk 16
- som videnskabsprog, men det er et overset problem for formidlingen, at danske forskere slet ikke taler og skriver så godt engelsk, som de tror

Så ryd dog op 19
Brug semesterstarten til at gribe en rulle affaldssække og smid ud, lyder opfordring i ESSAY

Nepotisme og indavl 18
"Jeg har set eksempler på, at ansættelsesbekendtgørelsen fra 2000 misbruges til at fremme hensyn, som ikke er faglige, men lokale

Lad tankerne snurre 22
Professor Ole Fanger er den mest dekorerede danske forsker. Men han opfatter sig ikke som nörd. Han har også helt andre interesser. INTERVIEW

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Simon Ekholm, DM3
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Otto Meyer, Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

16. september 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32

Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

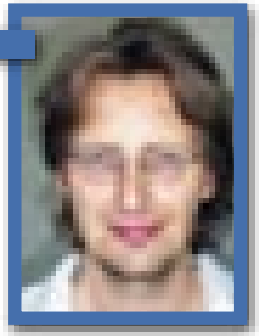
Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af seniorforsker **Simon Ekholm**, DMs afdeling
for forskning og formidling (afd. 3)

Sektorforskningens succeskriterier

Det var med optimisme, at sektorforskningen så til, mens Folketinget besluttede den nye sektorforskningslov, som træder i kraft 1. januar 2005. Ca. 25 institutioner skal trimmes, så alle bliver ens med en bestyrelse og en forskningsmålsætning, der kan sidestilles med de krav, der stilles til universiteterne, samtidig med at sektorforskningens særpræg – rådgivning og forskning – bibeholdes. Optimisme alene gør det dog ikke. Visse succeskriterier må nødvendigvis opfyldes for, at vi kan tro på, at situationen er forandret til det bedre.

Sektorforskningen har gennem de seneste år været presset til at holde en lav offentlig profil. Det skyldes skiftende politiske prioriteringer, især de tilbagevendende nedskæringer, som området har været udsat for. Det er ikke glemt, at denne regering indledte sine aktiviteter med en voldsom nedskæring bl.a. indenfor sektorforskningen. Nogle blev hårdere ramt end andre, men alle mærkede, at livremmen blev spændt ind. Det er velkendt, at når andre tager beslutningerne for een, og man selv kan komme i skudlinjen, så holder man lav profil. Det forklarer passiviteten.

For de ansatte på sektorforskningsinstitutionerne er det et succeskriterium, at sektoren nu får arbejdsro, dvs. at vi slipper for de tilbagevendende diskussioner om relevans og hensigtsmæssighed. Det har været en gennemført ubehagelig oplevelse, når politikere, embedsmænd eller medier med mere eller mindre seriøse dagsordener stillede spørgsmål ved sektorforskningsinstitutionernes relevans, struktur, placering eller kvalitet.

De foreløbige erfaringer med arbejdsroen bare fire måneder efter lovens vedtagelse, giver dog ikke anledning til den store optimisme. Den nys gennemførte ministerrokade medførte igen omplacering af sektorforskningsinstitutioner. Til det nyoprettede Familie- og Forbrugsministerium blev bl.a. hele Fødevarerdirektoratet med 1900 ansatte lagt under Henriette Kjær. Dermed er det hende og ikke landbrugsministeren der får politiske ansvar for veterinære områder som svinepest, kogalskab, Newcastle-disease for kyllinger m.m. Det var en populistisk absurditet, hvis seriøsitet dagspressen med rette borede i. Sektorforskningen var igen blevet kastebold i politiske og administrative spil.

Sektorforskningen er ofte blevet mistænkliggjort for at lave politisk bestillingsforskning. Et andet succeskriterium er derfor, at institutionerne bliver reelt uafhængige, så der ikke længere er en gråzone, hvor politiske konklusioner på

forsknings- eller udredningsarbejde bliver gjort til sektorforskningen forpligtelse. Man har desværre hørt om sektorforskningsledere, som var til kammeratlig samtale i et ministerium eller om forskere, der så mindeligt er blevet bedt af deres ledelse om at korrigere lidt i deres afrapportering, så den var mere "politisk korrekt". Den nye lov laver en struktur, som giver uafhængige institutioner under selvstændige ledelser. Det er de ministerielle styrelses arbejde at lave det politiske udredningsarbejde, men det politiske eller administrative system har nogle steder haft svært ved at respektere den arbejdsdeling. Intentionen er, at der ikke kan ske sammenblanding af forsknings- og monitoringsarbejde med de politiske konklusioner.

Når sektorforskningen træder vande for tiden, handler det også om, at vi venter på ændringerne i forbindelse med de nye universitetsledelser. Når det skal bringes ind, handler det selvfølgelig om arbejdsdelingen mellem de to institutionstyper. Positivt set fungerer det i en blanding af øget konkurrence eller øget samarbejde. Det gælder ikke om at imperialisere hinandens områder, men om at skærpe sine ekspertiser i konkurrencen med den anden part til gavn for alle eller at samarbejde, hvor det er en fordel for alle. Og når de nye universitetsledelser er interessante handler det selvfølgelig om, at deres succeskriterier er profilering og konkurrence, og sektorforskningen er en part heri.

Et tredje succeskriterium er således samspillet med universiteterne. Som noget nyt er sektorforskningen nu også forpligtet til at deltage i uddannelsesaktiviteter på universiteterne. Det er imidlertid fortsat uafklaret, hvilket krav der kan stilles til parterne i den forbindelse, herunder hvor meget universiteterne skal betale til sektorforskningen. Dette er et penibelt spørgsmål, som blev lagt ud til lokal forhandling. Det er også uafklaret – men særdeles centralt – hvilke krav parterne kan stille til hinanden, når det gælder undervisnings- eller vejlederkompetencer (se den faglige kommentar s. 8: "Undervisnings- og vejlederkompetence til sektorforskere")

Nogle i universitetsverdenen vil hævde, at sektorforskere mangler pædagogiske kompetencer, og skal gennemføre adjunktuddannelsens kurser. På den anden side vil nogle i sektorforskningen hævde, at universiteterne fx ikke har klare krav til kompetencer indenfor vejledning. Disse uklarheder bør ryddes af vejen gennem formaliserede ramme-krav, fælles-pædagogiske kurser el.lign.

Finanslov: Milliarder til forskning

Regeringen lover ekstra penge til forskningen. Men de ekstra penge skal alene gå til Højteknologifond. Og regeringen kan få bøvl med forligspartneren, Dansk Folkeparti

Regeringens forslag til finanslov blev offentliggjort d. 26. august, men regeringen satte allerede midt i august mediemaskinen i gang for at få positiv omtale ved at lægge udvalgte dele: *En milliard ekstra til forskningen allerede næste år*, lød positivnyheden i dagbladet BØRSEN.

Pengene skal især bruges på en Højteknologifond. Ifølge regeringens læk skal pengene ikke tages fra andre poster, men skal findes ved salg af statslige selskaber som fx Dong og Post Danmark. Og selv om Socialdemokraterne gerne ser flere penge til forskningen, så protesterede partiet:

"Fremgangsmåden er løbsagtig. Regeringen lover flere penge til forskningen i 2005, og så bindes det op på et senere salg af 'arvesølv' uden at man har overvejet, om det er strategisk rigtigt at sælge statsinstitutionerne. Da politikerne var enige om salg af Tele-Danmark skyldtes det, at selskabet havde hårdt brug for strategiske partnere og økonomi", siger S' forskningspolitiske ordfører **Lene Jensen**, der undrede sig over, at regeringen ikke har lagt finansieringen frem til åben drøftelse.

Af BØRSEN fremgår indirekte, at milliarderne primært skal gå til strategiske områder til gavn for industrien. Socialdemokraterne venter spændt på, hvad regeringen vil prioritere:

"Vi vil gerne støtte forskning, der er fremtidsikkert, mens vi ikke er meget for indirekte industristøtte. Skatteinstrumenter som store forskningsfradrag har vi ingen fidus til. Det er at lave en skattemæssig gråzone, og så er det at kaste penge i nakken på dem, som alligevel

ville have brugt penge på forskning", slutter Lene Jensen.

Bag finansieringen lurer et parlamentarisk problem for regeringen. Dansk Folkeparti meldte nemlig ud efter Børsenhistorien, at regeringen godt kan glemme milliarder til højteknologifonden. Finansordfører Thulesen Dahl ville ikke kæde det sammen med slag af DONG, PostDanmark m.m. Salg af statens aktiver skal gå til nedbringelse af gælden, mener DF.

Lovforslag om Højteknologi-fond

Regeringens højteknologiske forskningsfond så dagens lys i et grumset forlig mellem regeringen og Dansk Folkeparti. Det var regeringens første plan, at den skulle finansieres af Nordsø-oliepenge, en det er ændret til, at pengene skal skaffes via privatisering af statsvirksomheder som PostDanmark og DONG.

Som planerne foreligger, vil fondskapitalen blive 2-3 mia. kroner i 2005, dvs. at der bliver 150-200 mio. kroner til uddeling årligt.

Dansk Folkeparti indgik forliget for bl.a. at isolere Socialdemokraterne, som ikke ville være med. Men DF markerer med mellemrum, at forliget ikke er så nagelfast. Men nu er fonden præsenteret med under så stor mediebevågenhed, at det vil være en stor bet for regeringen, hvis den ikke bliver realiseret. Og viden-skabsminister Sander har lagt pres på alle Folketingets partier ved at erklære, at når DF er med i regeringens fremragende plan vil det være vanskeligt for Folketingets midterpartier – fx Socialdemokraterne – at stå udenfor en aftale, som er

afgørende for Danmarks fremtid.

Når fondens bestyrelse udpeges senere på efteråret skal den finde frem til, hvilke forskningsområder, der skal satses på. Men det står efter en storstilet forskningskonference ("*topmødet*" i midten af august, *se reportagen på næste side*) klokkeklart, at der skal satses fokuseret i et tæt samarbejde mellem erhvervslivet på den ene side og universiteter / andre forskningsinstitutioner på den anden side.

DM: Brug pengene på forskningsrådene

Regeringen har allerede udpeget satsningsområderne i Højteknologifonden til at være nono-teknologi, biotek samt IKT (informations- og kommunikationsteknologi).

Lovforslaget blev sendt til høring i juli med høringsfrist d. 23. august. Dansk Magisterforening påpeger i sit hørings-svar, at lovforslaget bryder med en lang tradition for, at offentlige forskningsmidler ikke alene skal have et snævert erhvervs-sigte, men også bero på et bredere samfundsmæssigt sigte og perspektiv. Højteknologifonden er samtidig udtryk for en kortsigtet strategi, hvis reelle effekt der ikke er vished om, fordi man skal konkurrere med andre lande, der også satses på præcis de samme områder. Dansk Magisterforening peger i stedet på en anden strategi, hvor de afsatte midler overflyttes til forskningsrådssystemet i ligelig fordeling mellem det frie og strategiske forskningsråd.

jo

Se de næste sider...

Det strategiske Forskningsråd

- håber på flere penge

Det strategiske Forskningsråd kræver flere penge i kassen til at opfylde deres mål. Rådet modtog godt nok en pulje på 280 mio. kroner, men alle disse penge er på forhånd bundet til bestemte formål: 125 mio. kroner til fordeling via de seks faglige forskningsråd, mens de sidste 155 mio. kroner skulle fordeles via de nye programkomiteer.

Rådet har således ikke egne midler,

som for eksempel kan bruges til brede tværfaglige projekter. Der er nedsat 4 programkomiteer. Og så her var der en fordelingsnøgle med bindinger til formål: 45 mio. til vedvarende energi, 25 mio. til fødevarer, 30 mio. til nanoteknologi, 40 mio. til IKT og endelig 15 mio. kroner til forskning i faren ved mobiltelefoni.

"Politikerne har på forhånd bundet pengene til bestemte formål, så får ikke

mulighed for lige nu at nedsætte tværvidevidenskabelige komiteer. Men selv om det strategiske råd ikke har garanti for at disponere over egne midler, så håber rådet på at få det de kommende finanslovsforhandlinger", siger rådets formand, direktør **Peter Elvekjær** fra Grundfos.

jo

“Danmark som teknologisk højdespringer

Efter at regeringen har skærpet styringen af universiteterne og lavet mere strategisk styring i forskningssystemet, melder Statsministeren nu dagsordenen ud: Skærpet strategisk forskning i industriens interesse

- Konference i Industriens Hus d. 17.8.
”I stedet for at smøre forskningspenge bredt ud over mange områder, så skal vi søge større udbytte ved at satse målrettet på danske styrkeområder. Derfor lovgiver regeringen hurtigst muligt om en højteknologifond, som kan starte 1. januar. Og for at understrege, at der satses på elitemiljøer og på at det skal være en støtte til erhvervslivet, så skal seks af ni bestyrelsesmedlemmer stamme fra erhvervslivet”.

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen** præsenterede midten af august planerne for regeringens forskningspolitik. Dels blev det annonceret, at man vil øge forskningsbevillingerne med 700 mio. kroner og antallet af ph.d.-studerende skal øges fra 1000 til 1500, men den store satsning er opbygningen af en højteknologisk fond. Hertil indskydes i 2005 et par mia. kroner om året og i 2012 skal der være 16 mia. i fonden. Og statsministeren udelukkede ikke, at der kan spises af grundkapitalen i de første år for at løbe sagen i gang.

Statsministeren kom dog ikke nærmere ind på, at afkastet af denne fond vil give peanuts i det store spil. Afkastet af 2-3. mia. kroner i 2005 beløber sig nemlig kun til 150 mio. kroner...

Men det mest markante i præsentationen var den usminkede udmelding, at regeringen satser stærkere på erhvervsorientering. Først afskaffede man universiteternes selvstyre og erstattede det med ansatte ledere og bestyrelser med eksternt (bruger-) flertal. Så opdelte man forskningsrådssystemet, så den vigtigste streng er den strategiske rådssystem. Og nu oprettes så en højteknologisk fond, hvor offentlige forskningspenge skal bringes direkte i spil til fordel for industrien.

Fogh: Staten skal yde industristøtte til forskning

Statsministerens erklærede, at han nok har revideret sine tidligere superliberale synspunkter (om ”minimalstaten”), om at politikerne udelukkende skal skabe de bedste rammebetingelser for erhvervslivet og iøvrigt afholde sig fra mere erhvervspolitiske ordninger, der er målrettet mod specifikke erhverv og brancher. I dag må man se i øjnene, at i en global vidensøkonomi er det nødvendigt at staten – og EU som helhed – går ind med direkte støtte til de nationale industrier.

”Det er perspektivrigt, at regeringen viser mod til at melde ud med, hvilke forskningsområder, der skal prioriteres, og at man har mod til at fremhæve nød-

TOPMØDE. Industriens og regeringens topfolk flokkedes om Statsministeren, da han en sjælden gang deltog i et møde om forskning. Nærmest er det Finansminister Thor Petersen og DI-direktør Ole Krog.

vendigheden af at styrke eliten”, kvittrerede flere erhvervsledere.

Mange erhvervsledere udtrykte begejstring over, at Danmark nu skal ”kickstarte” som teknologisk højdespringer, som det så poetisk blev udtrykt. Brancheorganisationer kom på banen: ”Det er det skarpeste og kraftigste signal, jeg kan huske fra nogen dansk regering. Vi er vidne til en omkalfatring af alt, hvad vi har været vidne til hidtil, sagde **Jacob Lyngsø**, IT-brancheorganisationen. Og nogle af dem benyttede også lejligheden til at sparke lidt til universiteterne, fordi de er alt for dårlige til at omstille forskning og uddannelse til industriens krav..

Og en af de yngre erhvervsledere var endnu mere kontant:

”Der er stort behov for, at erhvervslivet får indflydelse på, hvad man beskæftiger sig med på universiteterne, og at kontakten fortsat bliver styrket” (Berlingske 18.8).

Det var en direkte støtte til, hvad videnskabsminister Sander sagde i sin velkomst på konferencen: ”Valg betyder også fravalg. Der skal fokuseres, satses og prioriteres. Det er mere nødvendigt end nogensinde at opbygge og pleje en forskningselite. Vi bliver nødt til at acceptere, at elite ikke længere er et fyord. Tværtimod”.

Ikke et ord om den frie forskning

Statsministerens præsentation var stilsikker og overbevisende, hvis man accepterede hans politiske præmisses, fx om at offentlige forskningspenge skal bruges til direkte eller indirekte støtte til erhvervslivet, at forskningsstøtte, at forskningsstøtte skal fokuseres og af finansierings-

måden. Og ikke mindst hvis man for et øjeblik glemte, at fondens bidrag på 150 mio. kroner er peanuts.

Men alle disse mellemregninger forstyrrede ikke konference-deltagerne. Ved udsigten til det forskningspolitiske satsning i erhvervslivets interesse og opstemt af talen om de mange milliarder kroner var stemningen nærmest euforisk blandt de tilstedeværende erhvervsfolk.

Kritikere - der kunne undre sig over, hvorfor statsministeren overhovedet ikke med et ord nævnte den frie forskning, samfundsvidenskab eller humaniora – hørte man ikke. Også universiteternes rektorer var til stede, og heller ikke herfra hørte man kritiske toner. **KU-rector Linda Nielsen**: ”Regeringen markerer, at der skal ske en klar udbygning af den strategiske indsats på udvalgte områder. Jeg forstår det sådan, at regeringen vil lægge penge ovenpå den nuværende indsats, dvs. at man i hvert fald bibeholder det nuværende niveau i universiteternes og forskningsrådenes bevillinger og ikke skærer i den frie forskning eller grundforskningen. Samlet er det den strategiske satsning altså udtryk for en samlet oprioritering af forskningen”.

Formanden for det humanistiske forskningsråd, **Poul Holm**, erklærede, at han følte sig rigtig godt tilpas ved konferencen: ”Der er mange talenter inden for humaniora og samfundsvidenskab, som gerne bidrager til, at Danmark kan konkurrere i en global vidensøkonomi og hvordan vi holder de gode jobs her i Danmark. Jeg savner dog en udmelding om en teknologiplatform”.

Småpenge til forskningen, men erhvervslivet klappede

Regeringen havde sat alle sejl til, da man præsenterede sin forskningspolitik på "topmøde" op til finanslovens offentliggørelse d. 26. august. FORSKERforum var med på en lytter

Regeringens præsentation af de næste års forskningspolitik skete ved et stort opsat "topmøde" med 250 deltagere. Der var usædvanligt mange ministre til stede for at bakke statsministeren op: Finansministeren, indenrigsministeren, forsvarsministeren og selvfølgelig videnskabsministeren. Toppen af erhvervslivet var der med Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen, Danisco-direktør Leif Kjærgaard, Grundfoss-direktøren Interesseorganisationerne var der med bl.a. Dansk Industris formand Johan Schrøder og formændene for Dansk Arbejdsgiverforening og for Landbrugsrådet.

Der var en del ledere fra forskellige offentlige eller halv-offentlige institutioner. Og rundt omkring sad også de nye formænd for universitetsbestyrelserne og deres universitetsrektorerne og lyttede opmærksomt. Og så var der tilmed flere hundrede interesserede, som Videnskabsministeriet havde måttet afvise.

Professionel iscenesættelse

Selve seancen var professionelt iscenesat. Præsentationen foregik i samarbejde med den regeringsvenlige avis Berlingske Tidende, som dermed sikrede intens pressedækning. Det var da også sigende, at den fik stor omtale i såvel Berlingske som i Jyllands-Posten – vel at mærke på erhvervssidene.

Konferencen foregik i Dansk Industris bygning og DI-direktøren kvitterede da også med en bemærkning om, at det var et klart signal om hvilken vej regeringens forskningsindsats skal gå.

Efter statsministerens og Jan Leschlys oplæg var der korte spørgsmål fra et udvalgt panel og dernæst spørgsmål eller kommentarer fra salen. Det førte til enkelte spørgsmål, men især til at erhvervsrepræsentanter rejste sig op på stribe for at rose højteknologifonden og at interesserepræsentanter markerede sig ved at rose og understregede lige deres interesseområde.

Og da seancen især var til for, at brugerne kunne markere sig havde disse først, markerede den effektive ordstyrer, videnskabsminister Helge Sander. Derfor blev der desværre ikke tid til spørgsmål fra pressens repræsentanter. Og måske derfor blev der slet ikke stillet kritiske spørgsmål fra salen.

Leschly: Forskningens supermanager

Ud over statsministeren holdt også Jan Leschly, der har gjort karriere i

den amerikanske medicinalindustri, et oplæg. Han blev præsenteret som en *guru* – en forskningens supermanager. I sit powerpoint-show fortalte han om, hvordan samarbejdet fungerer mellem universiteter og medicinalindustrien i USA. Her er universiteter og industri fælles om forskningen, så overtages det af spinn-off-selskaber for til sidst at overgå til egentlig produktion. Og samarbejdet mellem universiteter og industri fungerer upåklageligt, fordi universitetsforskere har tilskyndelser og incitamenter ("*incentives*") i form af patenter og licensrettigheder og kan blive millionærer på deres forskning, hvis deres forskning falder heldigt ud.

Leschlys liberale kodeord var "*incentives*", og han lagde ikke skjul på, at han ideologisk ligger meget tæt på regeringens. Han var dog heller ikke mere superliberalist og tilhænger af minimalstaten, end at han lige ud støttede, at statens bør yde direkte industristøtte: "Hvis man giver industrien muligheder for at få offentlige forskningsmidler, så er jeg ikke i tvivl om, at industrien vil tage dem og at Danmark på enkelte udvalgte områder kan blive førende, men at man samtidig må droppe forsøget på at være med på alle områder."

Leschly den største kritiker

Leschlys indlæg kom ironisk nok til at være dagens største kritik af regeringens fine planer.

Dels fremhævede han, at den danske erhvervsstruktur med mange små- og mellemstore virksomheder er et strukturelt problem. Og problemet udstilles, når 97 pct. af disse virksomheder frejdigt fortæller, at de ikke har planer om at arbejde med forskning og udvikling. Han blev spurgt, hvordan dette problem overvindes, men havde ikke noget svar.

Andre i forsamlingen foreslog som løsning en udvidelse af isbryderordninger, erhvervs-ph.d.-ordninger o.lign., hvor det offentligt yder støtte til at yngre forskere kommer ud i industrien.

Og dels understregede Leschlys tal, at de danske forskningsbevillinger er alt for små, og er småpenge i sammenligning med de svimlende beløb, enkelte medicinalfirmaer i USA bruger på forskning. USA bruger totalt 600 mia. kroner mere om året på forskning end Europa.

Han sagde, at det haster med store bevillinger, hvis Danmark vil melde sig i det globale kapløb. Regeringens *peanuts* på 150 mio. kroner årligt til højteknologi-

forskningen fremstod lettere komisk, hvis man bragte det i sammenhæng med Leschlys krav om, at bare et enkelt projekt skal støttes med 50-100 mio. kroner for at kunne blive en succes.

Han var endelig også skeptisk over for om regeringen lever op til sine egne planer, da han sagde, at han tvivlede på, at Danmark opfylder Barcelona-målet (bruge 3 pct. af BNP på forskning i 2010).

Højteknologifond med usikker fremtid

Regeringens højteknologiske forskningsfond så dagens lys i et grumset forlig i marts mellem regeringen og Dansk Folkeparti. Det var regeringens første plan, at den skulle finansieres af Nordsøoliepenge, en det er ændret til, at pengene skal skaffes via privatisering af statsvirksomheder som PostDanmark og DONG.

Dansk Folkeparti indgik forliget for bl.a. at isolere Socialdemokraterne, som ikke ville være med. Men DF markerer med mellemrum, at forliget ikke er så nagefast. På topmødet præsenterede Fogh imidlertid den sag som *sikker-og-vist*, og med den. Og videnskabsminister Sander sagde, at med regeringens fremragende plan ville det da være vanskeligt for Folketingets midterpartier – fx Socialdemokraterne – at stå udenfor en aftale, som er afgørende for Danmarks fremtid.

Regeringen har allerede udpeget satsningsområderne til at være nono-teknologi, biotek samt IKT (informations- og kommunikationsteknologi). Når fondens bestyrelse udpeges senere på efteråret skal den finde frem til, hvilke forskningsområder, der skal satses på. Men det står efter topmødet klokkeklart, at der skal satses fokuseret i et tæt samarbejde mellem erhvervslivet på den ene side og universiteter / andre forskningsinstitutioner på den anden side.

Erhvervsfokus'et fremgår også af, at 6 ud af 9 medlemmer i fondsbestyrelsen skal stamme fra erhvervslivet. Og alt er lagt til rette, så Jan Leschly bliver bestyrelsesformand.

jø

Se Faglig kommentar næste side...

Højteknologifonden: forskning eller erhvervsstøtte

Af lektor **LEIF SØNDERGAARD**,
fmd. f. DMs universitetslærer

FAGLIG KOMMENTAR

Høringsrunden om Højteknologifonden er netop slut. Politisk følger den helt regeringens krav om mere strategisk forskning. Ideerne bag lovforslaget – og ideologien bag regeringens forskningspolitik – blev præsenteret af Anders Fogh Rasmussen på en konference i Industriens Hus, et passende sted, for Statsministerens udmelding viste at Højteknologifonden bliver slet skjult erhvervsstøtte.

Erhvervsstøtte kan man jo teoretisk ikke have noget imod - hvis man ikke lige er EU jurist- for Fonden skal angiveligt være med til at skabe arbejdspladser i Danmark. Det danske erhvervsliv er da også fulde af begejstring over Fonden. Og det forstår man jo godt; afkastet af 16 milliarder giver jo dejlig mange erhvervsstøttekroner. Og samtidig kommer erhvervslivet via fondsbestyrelsen til suverænt at afgøre, hvad pengene skal bruges til.

Liberalister jo sige, at "hvad der er godt for erhvervslivet er godt for samfundet!" Men som almindelig skatteyder er jeg alligevel bekymret. Et af de formål Fogh forestiller sig fonden skal støtte er IT-teknologi. Men samtidig kunne man læse i avisen, at en af de store aktører på dette område, CSC, er amerikansk ejet, ligesom jeg også læste at Mærsk Data er solgt til IMB. De væsentligste aktører på dette område er altså på udenlandske hænder. Betyder det at mine surt betalte skattekroner risikerer at gå til projekter i udenlandske firmaer og skal skabe arbejdspladser i USA eller fjernøsten? Til glæde for de amerikanske aktieejere? Hvordan vil Fogh sikre, at mine skattekroner virkelig giver flere job og større indtjening i det danske samfund?

Også som universitetsforsker er jeg bekymret. Fonden kobler på en uhyggelig raffineret måde universiteterne op på erhvervsforskning, idet midlerne skal bruges til udviklings- og forskningsprojekter, hvor en af parterne er et universitet. Det ville jo være direkte uansvarligt, hvis ikke erhvervslivets repræsentanter

i bestyrelserne på de økonomisk trængte universiteter krævede, at universiteterne lægger billet ind på disse erhvervsprojekter!

At det netop er det, Fonden skal bruges til efter erhvervslivets mening, fremgår klart af udtalelser fra virksomhedsledere. Jens Rostrup, Haldor Topsøe, siger til Berlingske om universitetsforskning: "Man skal lave mekanismen ....så det er erhvervslivet, der sætter dagsordenen". Og til samme avis siger Mikkel Daugaard Heur, Hummel A/S: "Der er et stort behov for, at erhvervslivet får indflydelse på, hvad man beskæftiger sig med på universitetet". Så kan det vist ikke siges tydeligere, universiteterne skal være sektorforskningsinstitutioner for erhvervslivet!

Den offentlige forskningsstøtte skal altså rettes mod industrien, og **forpligtelserne hviler på universiteterne!**

Fra samme konference blev erhvervsikonet Jan Leschly citeret for at sammenligne de danske universiteter med de amerikanske Yale og Harvard, hvis samarbejde med erhvervslivet med hans øjne er forbilledligt. Det lyder jo besnærende, men betingelserne kan slet ikke sammenlignes. Yale og Harvard er universiteter med milliard-fonde i ryggen, som de frit disponerer over, og de har således friheden til dels at satse på fri forskning og til dels at være lige partner, der kan stille deres egne betingelser, når de samarbejder med industrien. Og Leschlys eksempel var fra medicinalbranchen, hvis betingelser i USA er så atypiske, at det ikke kan bruges som eksempel på almindelig industriel produktudvikling, ikke en gang i USA. Medicinalprofitterne i USA er enorme, for halvdelen af alle verdens piller sælges faktisk på det amerikanske marked!

Endelig nævnte Leschly som et stort dansk problem, at 97 pct. af de små og mellemstore danske virksomheder slet ikke satser på forskning - uden at egentlig førte til selvransagelse fra den private sektors side. Det betyder nemlig at den

private industris forskning i virkeligheden bliver gjort til det offentlige og universiteternes problem.

Jeg er bekymret som universitetsforsker, fordi jeg ved, hvor svært det er, og hvor lang tid det tager at opbygge et forskningsfelt samtidig med, at jeg kan se det ene grundforskningsprojekt efter det andet dø ud på grund af pengemangel. Jeg er bekymret for det danske samfund. Hvad skal vi leve af når alle muligheder for anvendelse af bioteknologi, nanoteknologi og IKT er udtømte herhjemme, fordi industrierne er flyttet til det fjerne østen?

Jeg er bekymret som universitetsforsker, fordi regeringens ensidige satsning på strategisk forskning, risikerer en langsom udsultning af den frie forskning og grundforskningen, som er fundamentet for opretholdelsen af videnssamfundet. Højteknologifonden risikerer at undergrave universiteternes forskningsfrihed, herunder retten til selv at prioritere forskningsområder, som videnskabsminister Helge Sander har skrevet ind i universitetsloven. Jeg håber, at Anders Fogh Rasmussen i regeringens finanslovsforslag har en dobbeltstrategi, så de pæne ord i praksis betyder, at der ikke bare sættes penge af til den strategiske forskning, men også til den frie. Men Statsministerens klare udmelding om styrkelse af den strategiske og erhvervsrettede forskning gør mig ikke optimistisk.

Rektorens frynsegode

Et kreativt arrangement med mange dunkle elementer og aktører, da Pallesen fik DTU-fond til at købe hans luksusbil

På DTU gik der i 2002 rygter og det skabte forargelse, at Rektor ville bryde med traditionen for det ulønnede bestyrelsesarbejde i IPU. Og forargelsen vil utvivlsomt vokse, når det nu afsløres, at Rektor fik bevilget sig selv fri bil og dermed et frynsegode i 100.000 kroners klassen. Spørgsmålet vil lyde, hvorfor fri bil skulle være en nødvendighed for rektor for at bevæge sig fra sit kontor til de mødelokaler, som IPU benytter nogle gange om året.

Afsløringen af den kreative ordning fortæller om et driftigt ledelsesmiljø, som mere opfatter det statslige universitet DTU som et privat firma end en offentlig institution. I den gråzone står der mange ubesvarede spørgsmål tilbage, fx om beslutningsmiljøet omkring en meget magtfuld rektor.

Professor: Usædvanligt frynsegode

Rektor Pallesen har gennem sin informationschef meddelt til FORSKERforum, at han ikke opfatter den frie bil som et frynsegode, men som "en honorarordning".

Uden at ville udtale sig om detaljerne i den konkrete sag, siger professor i virksomhedsøkonomi **Ole Øhlenschläger Madsen** fra Århus Universitet, at han "principielt" ikke ser noget forkert i, at bestyrelsesmedlemmer i selskaber ydes et beskedent honorar. Honoraret skal stå i relation til bestyrelsens ansvar og opgaver samt den formue, man skal administrere. Han sidder selv i bestyrelsen for Århus Universitets Forskningsfond, som har en balance i omegnen af 2.000 mia. hvor IPU's balance er 60 mio. kroner. Hvor Pallesens bilordning altså kostede 100.000 kroner årligt, så er Øhlenschlägers årlige honorar i Århusfonden til sammenligning ca. 25.000 kr.

Mens professoren ikke vil kommentere denne ubalance, så kalder det generelt "meget usædvanligt" at honorere bestyrelsesarbejde gennem andre ydelser, for eksempel at stille bil til rådighed. Han kalder det et frynsegode:

"Generelt er det da usædvanligt, at der stilles bil til rådighed i en sådan selskabskonstruktion, som må betragtes som mere eller mindre integreret i DTUs virksomhed. Og så er det generelt sådan, at hvis fx et aktieselskab stiller en bil til rådighed, så opfattes det for den ansatte som et frynsegode, som en del af lønnen, som man bliver beskattet af."

IPU-bestyrelsesmedlemmer er Pallesens underordnede

IPU-bestyrelsen godkendte, at bestyrelsesformanden skulle have fri bil, en

anskaffelse som i regnskabet lakonisk blev indføjet under "Andre anlæg, driftsmateriel og inventar".

Det har ikke været muligt at få oplyst IPU-bestyrelsens beslutningsproces, fx hvilken rolle Rektor selv spillede heri. Det er også uklart, hvad der var bestyrelsens begrundelse for at bevilge bilordningen. IPU's aktiviteter og regnskab fra 2001-2002 indikerede ikke de store ændringer i formandens opgaver.

Forvaltningsmæssigt er det bemærkelsesværdigt, at alle de øvrige bestyrelsesmedlemmer, som var med til at bevilge ordningen i 2002, er rektor Pallesens underordnede i det daglige på DTU. Det har begrænset deres lyst til eventuelt at protestere mod arrangementet.

Men bilordningen blev også konstrueret, så bestyrelsesmedlemmerne ikke kunne vide, hvor meget bilen ville komme til at koste IPU. De fik ikke at vide, at IPU blev ejer af Pallesens luksusbil, og de besluttede heller ikke et maksimumbeløb til den årlige drift. Bestyrelsesmedlemmerne sagde således god for en *elastisk* bilordning. Og de kunne ikke uden at risikere at bringe sig på kant med bestyrelsesformanden få at vide, hvad bilordningen kostede, fordi beløbene var skjult under flere poster i årsregnskabet (*driftsmateriel og administrationsomkostninger*).

DTU-bestyrelsesformanden accepterede det skjulte lønløft

Det tog kun Videnskabsministeriet to dage at konstatere, at rektor Pallesen ikke kunne hæve ekstra honorar som bestyrelsesformand. Det fremgår ikke, om DTUs administration i 2002 undersøgte legaliteten i ordningen, eller om Rektor uden videre regnede bilordninger som en del af universitetslovens "nye frihedsgrader".

Videnskabsministeriet begrænsede sig til at kalde honorering ulovlig, men har ikke varslet tjenstlige konsekvenser. Det skal man heller ikke forvente af DTU-bestyrelsesformand Mogens Bundgaard-Nielsen, som ifølge Rektor skulle have godkendt det kreative arrangement. Om det skete i 2002 eller fornylig er uklart.

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at Bundgaard som fhv. departementschef ikke kender de offentlige honorarregler, men forklaringen kan være den simple, at Bundgaard opfatter DTU som et privat firma mere end en offentlig institution.

Bundgaard kan ikke undskylde sig med, at han ikke kender Pallesens lønforhold. Med den nye universitetslov er rektors løn-tillæg nemlig bestemt af de nye bestyrelser og ikke af Finansministeriet.

DTU's bestyrelsesformand Mogens Bundgaard-Nielsen har et stort ord at skulle have sagt, når DTU-rektorens løntillæg skal fastlægges. Og han bevilgede angiveligt et skjult løntillæg på 100.000 kroner oveni ...

Og dermed er det netop Bundgaard, som forhandler Pallesens løn – som menes at ligge omkring millionen – men Bundgaard har åbenbart været enig i, at det var for lidt.

Og det skjulte lønløft i 100.000 kr.'s klassen er åbenbart en personlig sag mellem Bundgaard og Pallesen, for Bundgaard har aldrig oplyst DTUs bestyrelse om bilordningen, fortæller et bestyrelsesmedlem ...

Hovedreparation

Det ser også ud til, at IPU købte bilen til overpris. IPU købte bilen for 210.000 kr. i 2002. Salgsprisen skulle angiveligt være fastsat ud fra en ekstern vurdering af en uafhængig bilforhandler. Men de gennemsnitlige brugtvognspriser for Alfa Romeo 2,5 fra 1998 var nærmere 175.000 kr., så Pallesens eksemplar må have været ualmindelig velholdt. Sådan var det imidlertid ikke helt, for driftsudgifterne tyder på, at IPU straks efter overtagelsen bekostede 30.000-40.000 kroner på en hovedreparation.

DTUs rektor har efter FORSKERforums afsløring af bilordningen skyndt sig at meddele, "at forholdet vil blive bragt til ophør". Det er ikke oplyst, om det betyder, at Pallesen skal købe bilen tilbage m.m.

Undervisnings- og vejlederkompetence til sektorforskere

Af seniorforsker og tillidsrepræsentant Niels Erik Poulsen, GEUS

Sektorforskerne står overfor nye udfordringer indenfor undervisning på universiteterne. Den nye sektorforskningslov har forpligtet sektorforskningsinstitutionerne til at deltage i uddannelsesaktiviteter, som er omfattet af universitetsloven. Det skal ske på de områder, hvor de besidder en særlig viden, der ikke findes andre steder. Men omfanget af sektorforskernes fremtidige inddragelse i universiteternes undervisning er ukendt og vil afhænge af universiteternes fremtidige undervisningsplaner. Ligeledes er det ikke afklaret, hvilke krav der skal stilles til sektorforskernes pædagogiske kvalifikationer i forhold til undervisning på danske universiteter.

Sektorforskerne har længe før de nye love blev vedtaget, bidraget betydeligt med både med undervisning, vejledning af speciale- og ph.d.-studerende og som censorer. Sektorforskningsinstitutionerne har også mange ph.d.-studerende ansat via deres basismidler, fondsmidler og andre eksterne midler.

Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS) har netop afsluttet et **kompetenceudviklingsprojekt** med det mål at skabe en systematisk kompetenceopbygning for sektorforskere indenfor universitetsundervisning og vejledning af studerende. Projektet blev støttet af Statens center for Kvalitets- og Kompetenceudvikling (SCKK) via ELU-fonden og gennemført sammen med DME (Dansk Magisterforening Efteruddannelse). 12 sektorforskere fra GEUS deltog i projektet.

Projektet har på GEUS skabt større generel bevidsthed og synlighed om **undervisning og formidling**. Projektets deltagere har fået en række brugbare værktøjer i forbindelse med læreprocesser, undervisningsteknik og struktureret formidling. Deltagerne har prøvet deres nye færdigheder af i konkrete undervisningssituationer af universitetsstuderende hos GEUS' to samarbejdspartnere i Geocentret, Geologisk Institut og Geografisk Institut.

Projektet har også sat fokus på **vejledning** af studerende, problemstillinger, spørgeteknik, personlig stil, overblik og bedre analyse af problemer. Indenfor

sektorforskningen er der et ikke mindst behov for, at vejledningen tager hensyn til deadlines og økonomiske rammer. Ofte er speciale- og ph.d.-projekter delprojekter indenfor større projekter. Ud over universiteternes krav til projekt gennemførelse, står sektorforskningen med yderligere krav om samarbejde omkring et projekt, herunder at projektet har en deadline, som ikke tager hensyn til evt. speciale- el. ph.d.-projekter. Vejledning af et speciale- el. ph.d.-projekt, som er en del af et større projekt, skal leve op til projektets krav, dvs. studerende skal levere kvalitet til tiden.

Efteruddannelse af hoved- el. medvejledere foregår ikke systematisk i dag. Der foregår diverse initiativer på universiteterne fx endagskurser, tiltag i forskerskolerne, vejledereftermiddag, seminarer, udveksling af erfaringer. Der er en voksende forståelse for, at et af de sårbare led i forskeruddannelsen er vejledningen. Det stammer bl.a. fra kravet om bedre og hurtigere gennemførelse på uddannelserne, fra fejlslagne projekter, og ud fra en erkendelse af, at vejledningen er en undervisningsmetode.

Dette er ikke en arbejdsfelt i krise. Der findes stor kompetence. Men det handler om en tavs kundskab, som ikke er beskrevet i generelle termer. Derfor har den heller ikke kunnet vokse systematisk (Jitka Lindén, Lunds Universitet).

Den øgede viden om og erkendelse af vejledningens betydning, bør udnyttes til fortsat udvikling af efteruddannelsen af vejledere, så den kommer til at omfatte både hoved- og medvejledere. Vejledere fra universiteterne og sektorforskningen kan med fordel efteruddannes sammen for at skabe en fælles forståelse af vejledning. Speciale- og ph.d.-studerende har ligeledes behov for at forstå, hvad vejledningsprocessen er. De bør derfor indrages i vejlederkurser og -seminarer. Det vil medvirke til at skabe mere effektiv vejledning for den enkelte studerende og dermed hurtigere gennemførelse og med mindre frafald.

Læs mere om projektet på www.geus.dk > Arbejdsområder > Databanker og formidling > Danmark > Rapporter

Frygt for fødevarefor

Danmarks Fødevarer- og Veterinærforblydning (DFVF) er blevet flyttet over i Henriette Kjær forblydning. For DFVF skal samtidig spare 20 mio. kr.

Ministerrokader i august medførte mange kritiske avisartikler om, at kogalskab m.m. pludselig var flyttet fra Fødevarerministeriet til et nyt Familie- og Forbrugerministerium. Der blev spurgt til, om forskningen nu ville komme i anden række?

Men oveni skal sektorinstitutionen DFVF også tage stilling til en besparelse på 20 mio. kr. på finansloven. Beløbet er ikke endeligt, men hvis det bliver fastholdt, vil besparelsen få store konsekvenser i form af fyringer.

"20 mio. svarer til mange stillinger, og der er grænser for, hvor meget der er at skære i, så det vil selvfølgelig få nogle konsekvenser for forskningen. DFVF laver jo både forskning og rådgivning for Fødevarerdirektoratet," siger **Gitte Gross**, der er bestyrelsesmedlem i DFVF og fødevarerepolitisk medarbejder i Forbrugerrådet. Besparelsen skyldes blandt andet udløbne bevillinger og ikke flytningen fra Fødevarer- til Forbrugerministeriet.

Andre prioriteringer

Flytningen betyder, at primærsektoren indenfor fødevarer ligger i Fødevarerministeriet, mens forskningen (inden for veterinær- og fødevarerikkerhedsmæssige spørgsmål) ligger i Forbrugerministeriet. I alt er 2700 medarbejdere blevet flyttet fra Fødevarerministeriet til Forbrugerministeriet (1900 stammer fra Fødevarerdirektoratet og 800 fra DFVF). Ingen ved,

skningen

kning er presset efter at være
brugministerium.

hvad flytningen kommer til at betyde for forskningen, men **Susanne Knøchel**, professor i mikrobiologisk fødevarerikkerhed på KVL frygter, at Forbrugermi-steriet vil have andre prioriteringer inden for fødevarerikkerhed end Fødevaremi- nisteriet:

”Netop fordi landbruget er så stort et eksporterhverv, har man i Fødeva- reministeriet været levende optaget af fødevarerikkerhed. Og støttet det meget - både moralsk og økonomisk. Hvordan den vægtning bliver, når dagsordenen skal sættes af et helt andet ministerium, er lidt svært at regne ud. Hvem er det, der skal finde ud af, hvordan forskningspro- grammer skal se ud? Det er ikke sikkert, der opstår interessekonflikter, men det er mere sandsynligt nu,” siger Susanne Knøchel, der også er bekymret for, om Forbrugermi-steriet kommer til at bruge for mange penge på store mediesager.

”Et Forbrugermi-sterium skal for- mentlig handle hurtigt på mediesager om GMO, mærkning etc. Og man skal have meget solid rådgivning, hvis ikke man skal falde i en grøft, hvor midler, der egentlig skulle sikre fødevarerikkerheden bliver allokert over i hovsa-sager,” slut- ter Susanne Knøchel.

nbc

Kulegravning af CVU'ernes økonomi

I mere end et år spurgte SF'eren Morten Homann til, hvad CVU'erne faktisk havde brugt en særbevilling på 12 mio. kroner til. Havde de købt forskningsviden på universiteterne eller havde de stille og roligt sivet pengene ud på interne små- projekter?

Først lovede Undervisningsministeren i forsommeren 2003, at der var igangsat en undersøgelse. Senere så det ud til, at ministeriet havde ”glemt sagen. Og da der så blev spurgt om sagen, benægtede Undervisningsministeren, at der var lovet nogetsomhelst – og at der iøvrigt slet ikke kunne stilles krav om, at pengenes vej blev oplyst.

Men nu ser det ud til, at der kan komme en slags svar. Formanden for statsrevisorerne, Peder Larsen (SF) vil nemlig kræve en tilbunds gående under- søgelse af landets 23 Centre for Videregå- ende Uddannelse. Det sker efter at Poli-

tiken i juni afslørede, at 5 af 23 CVU'ere kom ud af 2003 med millionunderskud. Udgifterne til investeringer i nye bygnin- ger, ansættelse af nyt personale og køb af IT havde været store, mens indtægter fra efter- og videreuddannelse ikke levede op til forventningerne. Statsrevisorforman- den vil derfor – når rigsrevisorerne mødes i september – foreslå en undersøgelse af økonomien og dermed af, om Undervis- ningsministeriet har styr på økonomien eller om CVU'erne har disponeret for kreativt.

I maj 2003 afgav Rigsrevisionen en delvis kritisk beretning om bl.a. CVU'erne. Etableringen var sket på et ”rimeligt økonomisk grundlag”, men det blev bemærket, at der ikke var lavet ana- lyser af området muligheder for at blive økonomisk selv bærende.

jø

Universitetsblade under pres

Landbohøjskolens Mosaik, Århus' Information & Debat og DTU's Sletten er under forandring. Nye kommunikationsstrategier fra universiteterne sætter bladene og den fri debat under pres

DTU's SLETTEN lukker efter 33 år, Århus' Information og Debat omlægges. Der er grøde i universitetsaviserne

De fleste universiteters interne aviser er ikke været kendetegnet ved den frie og kritiske journalistik. Nogle af dem har åbenlyst svært ved at finde deres rolle og er derfor blandingsprodukter, der orienterer fra ledelsen eller leverer positiv-nyheder om universitets aktiviteter. Og det kan blive endnu mere udpræget i fremtiden, siger en række kilder, som FORSKERforum har talt med. Universitetsbladene skal nemlig at finde deres ben midt i nye *kommunikationsstrategier* og diverse *brandingprocesser*. Flere blade er under omlægning i øjeblikket, blandt andet fordi ledelsen ønsker at styre debatten på en mere direkte måde.

Andreas Friis Pedersen, der er formand for Polyteknisk Forening på DTU, er een af de få, som tør udtrykke bekymring for den frie debat. Foreningen på DTU mister nemlig sit debatforum SLETTEN. Frem for at have en uafhængig redaktion, skal et nyt blad nu produceres af DTU-ansatte og være underlagt ledelsen.

Universitetet skal tage sig godt ud

"DTUs ledelse vil gerne have at DTU tager sig godt ud – og kritik skal ikke ud til offentligheden. Kommunikation uadtil skal kun ske fra ledelsen. Tidligere var det de studerende, der rejste debatten og kritikken, men jeg har ikke særligt store

forventninger til, at der vil blive meget debat om de styrende organer i det nye blad. DTU kører en kommunikationsstrategi, der sømmer sig for et privat firma og ikke for en samfundsbærende institution i et demokratisk samfund," siger Andreas Friis Pedersen.

De studerende tror ikke, at de fremover kan få debatindlæg med deres usmykkede version af sandheden i DTUs nye blad (der endnu ikke har fået navn). Derfor opererer de med i stedet at have elektroniske debatfora, der ikke er redigeret af DTUs ledelse. Alternativt vil de gå til Ingeniøren eller dagbladene, hvis en historie skal offentliggøres.

KVL-redaktør forventer ikke mere politisk styring

Men debat bør ikke undertrykkes, mener **Charlotte Aabo**, redaktør af Landbohøjskolens blad Mosaik. Hun understreger, at en levende og åben debat er vigtig i et universitetsmiljø. Forsøger man at lægge låg på, kan det udvikle sig til dét, der er værre. Landbohøjskolens blad gennemgår også en ændring i forlængelsen af en endnu ikke vedtaget kommunikationsstrategi.

"Vi lægger klart vægt på, at bladet også fremover skal været et centralt debatforum for studerende og ansatte. Det er smartere af ledelsen at skabe et sted

for debat, for hvis ikke der er et forum, hvor ansatte og studerende kan ytre sig, så opstår debatten alligevel andre steder på en – måske – mere ond måde," siger hun og fortæller, at det selvfølgelig er et dilemma at producere et universitetsblad.

"Vi kan ikke tillade os at svine ledelsen til, men vi sidder heller ikke på skødet af den. Vi er ikke interesserede i at ødelægge institutionen, og derfor opsøger vi heller ikke ligefrem de dårlige historier. Men bladet skal være et forum for debat, og ledelsen skal ikke have mere indflydelse på redaktionen end en forsker eller studerende," mener hun, der ikke forventer mere politisk styring efter omlægningen af bladet, der blandt andet går ned fra 15 til otte udgivelser om året.

"Jeg har selvfølgelig spekuleret over, om det ville blive tilfældet, men der er ikke blevet sagt eller gjort noget, der har gjort mig direkte nervøs," siger Charlotte Aabo.

Tankefrihedens dilemma

Problemet med den nye "virksomhedskultur og -management" er, at universiteterne i stigende grad er optaget af at tage sig godt ud udadtil, men samtidig skal de være tankefrihedens højborg, siger **Richard Bisgaard**, der er redaktør af KUs Universitetsavisen. Avisen er ikke under omlægning, men Richard Bisgaard føler presset.

”I og med der kommer selveje og universiteterne bliver underlagt markedskrav, så stiger kravene til, at universiteterne begynder at opføre sig som en virksomhed. Hvis man har kritiske røster, der råber op om det ene og det andet, så smitter det måske af på de politikere, der bevilger pengene. På den anden side er der den interne legitimitet: Når man har åndsfrihed, tankefrihed og en fri diskussionskultur, så skal det jo også gerne gå igen i institutionens opfattelse af kommunikation og presse,” siger han og fortsætter:

”Dilemmaet er, at universitetsfolk er umulige at styre, de er individualister og det er en del af deres væsen at skyde med skarpt og gå efter sandheden. Er der noget at kritisere, vil de selvfølgelig have mulighed for at gøre det,” siger han.

Han påpeger ligesom Charlotte Aabo at avisen er en ventil for utilfredshed i systemet og en kanal mellem top og bund i institutionen. Derfor skal ledelsen også være varsom med at afskære sig muligheden for at finde ud af, hvad der foregår i bunden: ”For man kan aldrig undertrykke kritik. Hvis ikke det står i universitetets blad, så står det på forsiden af aviserne.”

Strategier og branding - og uafhængig journalistik

Men det bliver sværere at finde balancen som bladredaktør. For selv om man godt ved, at det giver ballade, så skal man beskæftige sig med de kritiske aspekter.

”Det er jo en kamp, hvor vi skal hive os op ved hårene, fordi der er et stærkt pres på os, vi ved godt hvor brudfladerne ligger. Hidtil har det ikke afholdt os fra at skrive noget, der er vigtigt for universitetsfolket, men det giver ballade. Det ytrer sig ved, at der er surhed og at folk ikke taler til én,” siger Bisgaard, der selvfølgelig også har sine overvejelser om, hvad KUs fremtidige *kommunikationsstrategi og brandingproces* indebærer for Universitetsavisen. Avisen skal i princippet tilhøre alle, og dermed ingen.

”Men det reelle magtforum ligger stadig i rektoratet og hos dekanerne. Og man skal jo passe på med ikke at bide den hånd, der fodrer én,” siger han. ”Man snakker meget om branding, og nogle universiteter går ind for en meget firkanteret branding, der går ud på, at der ikke stå noget kritisk om institutionen. Det er min holdning, at *brandet* for KU skal være, at vi er det kritiske universitet – og at det så også afspejler sig i den avis, man har. Men jeg fornemmer, at situationen er uafklaret på”.

nbc

Dygtige i medierne

- men udygtige samfundsforskere, sagde SSF-formand om kolleger. Men han mener sig upræcist citeret – uden dog at kræve korrektion

Det faldt nogle samfundsforskere for brystet, da de i juni kunne læse i INFORMATION, at formanden for Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, professor **Erik Albæk**, mistænkeliggjorde nogle unavngivne kolleger:

”Man burde kunne kræve af de fleste samfundsforskere, at de kunne skrive en artikel til Samvirke. Men det ville være forfærdeligt, hvis det eneste succeskriterium var at komme i medierne. For vi ved jo godt, at nogle er meget dygtige til at komme i medierne, men faktisk ikke kan forske”.

Først indgik citatet i en artikel om forskeres formidling. Ti dage senere blev citatet genbrugt i en leder i avisen.

Albæk: Upræcist citeret

Mener Erik Albæk – der selv har lavet udredninger for Magtudredningen om forskere og formidling – at der sidder samfundsforskere, der ikke kan forske?

”Det var sådan set ikke præcist det, jeg sagde. Pointen er, at der er forskere, som er - og du får ikke navne - meget dygtige formidlere. Det er ikke alle forskere, der kan gøre sig i elektroniske medier, men der er nogle, der er meget dygtige. Det behøver ikke være deres egen forskning, de formidler, men de kan bruge deres forskningsbaggrund til at kommentere ting. Min pointe var, at de bedste formidlere ikke nødvendigvis er dem, der har lavet store internationale publikationer eller ligger i toppen forskningsmæssigt,” siger Erik Albæk.

SSF's formand Erik Albæk (arkivfoto)

Så du har ikke sagt, at der er nogen, der faktisk ikke kan forske?

”Altså, det jeg mente med det var, at der er nogen, der er fantastisk dygtige til at formidle, men det er ikke nødvendigvis dem, der ligger i spidsen med internationale artikler.”

Så det betyder altså ikke, at der er forskere, der ikke forsker, men som udelukkende tager telefonen, når journalisterne ringer?

”Nej, nej, nej, det var ikke det, jeg mente med det.”

På trods af at Albæk bagefter siger, at hans citat var strammet og på trods af, at citatet faktisk blev gengivet to gange og indgik i argumentationen i INFORMATIONs leder, så oplyser Information, at Albæk ikke bad om en korrektion af det kontroversielle udsagn, som det ellers ville være presseetisk mest korrekt.

jo

Samfundsnytt

Regeringen erklærede 'værdikamp' og 'kulturkamp', men den er ikke interesseret i at kvalificere debatten. Derfor er den frie humanistiske forskning under pres, og derfor lukkede Danmarks humanistiske Forskningscenter, siger eks-centerleder Birgitte Possing i dette afskedsinterview - der også handler om dobbelttungede politikere og embedsmænd, københavneriets nødvendighed, forskningens interne rivalisering, anti-intellektualisme og en grim tidsånd

Danmarks Humanistiske Forskningscenter lukkede d. 31. August. Efter en besværlig fødsel blev centret blev søsat i sommeren 2000 af daværende forskningsminister Birte Weiss. Og selv om en evaluering kaldte centret "stimulerende og tiltrækkende" og et sted, der gav "tværfaglig og meta-faglig udvikling", som ikke leveres af de eksisterende humanistiske forskningsmiljøer, så lukkede regeringen for finanslovsbevillingen til stedet. Det skete på trods af, at de centrale politiske partier nærmest omklarede centret i velvilje:

"Da lukningstruslen først dukkede op blev jeg forbløffet, for lukning stod jo i modsætning til den positive evaluering og den velvilje, som politikerne udtrykte. Og når du spørger om den faglige og saglige forklaring på, hvorfor centret lukker og hvem der lukker det, så findes der ikke en begrundelse. Hvis nogle i systemet kan forklare det, så siger de det ikke. Det er umuligt at forklare. Nogle har sagt et og gjort noget andet. Man kan således ikke placere ansvaret hos bestemte politikere eller hos embedsmænd, der måske har anbefalet en lukning. Alle vasker deres hænder. Det er politisk genialt at afvikle på den måde. Dygtigt politisk arbejde", konstaterer *eks-centerleder Birgitte Possing*.

Lukning et led i regeringens oprydning

Efter endeløse redningsforsøg i det seneste halve år og en tænkepause i sommerferien har Possing imidlertid fået et andet blik på begivenhederne:

"Min forbløffelse er gået over i en iskold forståelse af den klare logik i lukningen. Det handler ikke om økonomi. Det er regeringens oprydningskampagne i forhold til den tidligere regering, til "eksperter og smagsdommere", til københavneriet, til en større nytteorientering og erhvervsretning af forskning og uddannelse m.m. Og måske er det en oprydning, som passivt støttes af det absolutte folketingsflertal, for jeg er i tvivl om, hvorvidt Socialdemokraterne ville have gjort det så meget anderledes, når det kommer til stykket ..."

For Possing er lukningen en logisk følge af den nuværende forskningspolitik.

"Årsagen til lukningen er ikke økonomisk, for det handler blot om 15 mio. kroner årligt, og det er peanuts i det store spil. Nej, det handler om principper. Forklaringen skal findes i oprydningskam-

pagnen, i tidsånden og i de ideologiske opgør, som udkæmpes i disse år".

Possing er som historiker interesseret i at afkode ideologien bag samfundsudviklingen: "Og her findes der et voldsomt paradoks i regeringens politik. Vi har nogle forestillinger om den nuværende regering som aktører i en 'værdikamp' og en 'kulturkamp', som regeringen i øvrigt selv har erklæret. Så skulle man forvente, at regeringen selv var interesseret i en åben og kvalificeret værdidebat. Men sådan er det ikke, for mange initiativer – herunder lukningen – vidner jo om, at man ikke vil kvalificere debatten".

Anti-intellektualisme

Men bortset fra paradokset læser hun lukningen af centret som en del af den kulturkamp, der i disse år kører omkring eksperter og ikke mindst om humaniora.

"Centret stod ved at dyrke den intellektuelle elite, men det blev ikke modtaget godt alle steder. Der er i tidsånden en voldsom anti-intellektualisme, når fx statsministeren lægger afstand til eksperter og smagsdommere. Det var Foghs raid mod de intellektuelle – som ikke var enige med ham selv. Sådan bliver det suspekt at være særlig klog på noget, for almindelige menneskers forestillinger er lige så gode. Jeg vil gerne forsvare eliten og de intellektuelle som nogle, der kan og skal bidrage til vores civilisation. Men også her er der et paradoks eller en dobbeltmelding fra regeringen, når man på den ene side lægger afstand til eksperterne og på den anden side hævder, at liberalisme, konkurrence og eliten skal have bedre vilkår".

"Der er i tidsånden en voldsom anti-intellektualisme, når fx statsministeren lægger afstand til eksperter og smagsdommere. Sådan bliver det suspekt at være særlig klog på noget, for almindelige menneskers forestillinger er lige så gode. Jeg vil gerne forsvare eliten og de intellektuelle som nogle, der kan og skal bidrage til vores civilisation. Men også her er der et paradoks eller en dobbeltmelding fra regeringen ..."

Og humaniora er udsat for en hetz, som giver sig udtryk i, at humaniora skal

retfærdiggøre sig ud fra en økonomisk nytte-kalkule.

Endelig ligger der i lukningen også en oprydning i "københavneriet". Regeringen startede for tre år siden med et program om at flytte institutioner ud fra København, men måtte som bekendt trække Rigsarkivets flytning tilbage: "Der har da også været folk i provinsen, som har stillet spørgsmål ved, hvorfor centret ikke kunne ligge i Århus eller Odense. Men hertil er mit svar, at den mest hensigtsmæssige placering i forhold til kulturarvsamlinger, arkiver og biblioteker og det nemmeste sted at trække udenlandske kapaciteter til er altså København. Så det er en forkert måde at føre regionalpolitik på", siger Possing.

Rivaliseringen i forskningsverdenen

Hun lægger heller ikke skjul på, at lukningen delvis kan være fremskyndet af konkurrenters – dekaners, forskningsråds eller institutters – kamp om territorium. Oprettelsen af centret i 2000 kunne forstås som en kritik af forskningsråds-systemet og de eksisterende institutioner:

"Du kan fortolke det som en kritik i den forstand, at der åbenbart var brug for en fri grundforsknings-institution, hvor nogle af de bedste forskere får mulighed for at stå af deres normale forpligtelser, for at få deres tankemåder i spil på andre måder og i et tværfagligt samarbejde, hvor andre inden for disciplinen ikke bare bekræfter een. De skal fordybe sig, ikke administrere, undervise eller søge penge! Sådan et sted giver mulighed for at diskutere en imaginær faglighed, befriet for andre dagsordener", siger Possing.

"Der er rivalisering, kamp om de små bevillinger, regeringen vil have strategisk styring, og nogle har ment, at det var lidt af en luksus med et sådant frit center. Nogle har ment, at den opgave kunne de også løse osv. I den forstand er vi da mildt sagt mødt med skepsis i dele af den humanistiske verden", siger hun og svarer skeptikerne:

"Hvorfor ser de ikke positivt på centret. De burde se det som en gave og glæde sig over, at de kan få inspiration herfra, fx ved at en af deres fastansatte har været inde og vende og fået nye vinkler og energi til at fortsætte i sit vante forskningsmiljø".

Måske har problemet for centret været, at det ikke har været synligt nok, at man ikke har retfærdiggjort sig?

og den unyttige humaniora

Birgitte Possing i de sidste dage i chefstolen på centret før lukningen den 1. september. Efter at have sloget forgæves for centrets overlevelse måtte hun se i øjnene, at kampen blev tabt. Personligt har hun valgt nyt lederjob blandt flere tilbud

”Du rammer mig ikke på et blødt punkt der. Jeg er stolt af at stort set alle 57 medarbejdere i instituttets historie har deltaget i den offentlige debat på et eller andet plan. En enkelte medarbejder er tilmed højprofileret – terrorksperten Lars Erslev Andersen. Og de har alle været forpligtet til at levere en offentlig forelæsning om deres speciale eller nørdede forskningstema - hvilket ikke er lige nemt for alle, skulle jeg hilse og sige”, svarer Possing. ”Og også i opfyldelsen af rollen som samfundskritikere har centrets ansatte været på banen som frie og kritiske intellektuelle – selv om det er min personlige opfattelse, at universiteterne har forsømt at oplære de seneste generationer af forskere i denne rolle”.

Dobbeltsynet: Strategier og fri forskning

Nogle erklærer, at humaniora er i krise: ”Men det passer ikke. Humaniora har aldrig været fyldt med mere overskud, indsigt og specialiseret, kvalificeret rigdom end i dag”.

Men der skal dog også ydes selvkritik internt i forskningsverdenen: ”Hvis du spørger dem, der forvalter systemet, så er det min fornemmelse, at det er illegitimt at tale om hierarkier, at nogen forskning er bedre end anden, at nogle forskere er bedre end andre. I den forstand er der måske en uvilje mod at indrette forskningslandskabet, så det svarer til de opgaver, der skal løses og til de kompetencer, som er bedst. Man forsvare en uddannelses- og forskningstradition som ikke længere er up-to-date”.

Det lyder teknokratisk, som en billigelse af den strategiske målretning?

”Der er omvendt nogle i forsknings-

rådssystemet, som tror, at når jeg holder den frie forsknings fane høj, så er det fordi jeg er imod strategisk eller styret forskning. Det er jeg slet ikke. Det er nødvendigt at målrette nogen forskning mod bestemte opgaver eller emner. Men det skal ske som del af et dobbeltblik, hvor der også er afsat en klar ramme til den frie forskning. Sådan er det bare ikke, for rummet og bevillingerne til den frie forskning bliver mindre og mindre”, svarer hun, der opfordrer til *nuancing*:

”Der er stigende krav om strategisk styring af forskningen og den frie forsknings rammer indskrænkes. Fri forskning som ikke fører direkte til resultater og som sand grundforskning måske ender i en blindgyde, prioriteres lavt. Denne strategiske styring betyder, at mange parter - politikere, embedsværk, myndigheder samt forsknings- og institutionsledere - skal have indflydelse på udviklingen og prioriteringen. Og der er strategiske opgaver, som skal løses”, siger Possing.

”Men samtidig med at parterne retmæssigt kræver deres strategiske interesser, så presser de den frie (grund-) forskning. Men hvis vi accepterer en trimning af opgaverne, så vil vi med større ret kunne kræve plads til den frie forskning. Jeg forstår i det hele taget ikke, at man politisk ikke bare beslutter et dobbeltblik – hvor der er plads til både den strategiske og den frie forskning – og så indretter systemerne derefter”.

Hun efterlyser en stor åben debat om, hvordan forskningen skal indrettes: ”Skal vi som forskere acceptere, at vi hele tiden skal stille os spørgsmålet: Hvad kan forskningen bruges til, hvilken nytte skal den gøre? Skal det virkelig være sådan, at staten kun skal sætte ting i gang,

som man har indholdsmæssigt kontrol over og som er nytteorienteret. Sådan føles det lidt i praksis. Men politikere og embedsmænd siger det ikke. Tværtimod henviser man programmatisk til universitetslovens paragraf 2, hvor der tales om det vigtige i at bevare forskningens frihed. Men hvorfor tager man ikke i åbenhed diskussionen om, hvordan det gøres i praksis, i åbenhed, i stedet for at liste udenom den varme grød?”

Svært at være i kulturkritikerens rolle

Possing – der har valgt nyt job blandt flere jobtilbud - mener ikke, at det er nemt at stille sig i kulturkritikerens rolle.

”Igennem de sidste 20-30 år er folk blevet mere bange for deres skind. Jeg oplever resignation og tilbageholdenhed. Og det har da en årsag. Det koster at være kritisk og gå ud i den offentlige debat. Man hører jo om folk, som bliver indkaldt til kammeratlige samtaler, bliver mødt med indirekte sanktioner eller bliver stigmatiseret. Men forskerne har ikke desto mindre et ansvar for at deltage i debatten. Det kan være farligt og give blå mærker, men det er god træning....” siger hun og slutter:

”Jeg er udmærket klar ovre, at alt hvad jeg siger her, vil blive brugt imod mig, selv om det ikke er rettet mod bestemte personer eller institutioner. Der er da også ting, jeg hverken kan eller vil sige, for hvem har interesse i at brænde alle broer? Men alligevel mener jeg godt at kunne gå ud i offentligheden med analyser, som taler nogle af magthaverne imod ...”

jo

Replik: Kaare Nielsens glashus - eller hvordan humaniora moderniserer

LÆSERBREV

Sjældent har nogen kastet så mange sten i så skrøbeligt et glashus, som da Henrik Kaare Nielsen (HKN) havde gang i sit lystige køkken i FORSKERforums juni-nummer.

Det starter ellers godt nok. Om min ene kronik og to klummer skriver HKN, at jeg som fast kommentator i dagbladet Information kæmper "en brav og vedholdende kamp for en nyorientering af humaniora". Tak!

Men så kommer stenene i glashuset. HKN påstår, at min vinkel er "*kontraproduktiv med hensyn til såvel debatform som analyse.*" Hvordan ser det ud med HKN's egne debatkvaliteter? Ikke godt.

For det første tillægger HKN mig synspunkter, jeg ikke har og ikke har givet udtryk for. For eksempel påstår han, at jeg inddeler humaniora i to blokke, hvor der på den ene side står en flok entydige helteskikkelser, mens der på den anden side befinder sig "*en kompakt blok af indolente vanedyr og forandringsforskrækkede tryghedsnarkomaner.*" Lyt til sætningen. Den minder om Mogens Glistrup i hans storhedstid. Men jeg har aldrig talt om "indolente vanedyr" eller om "forandringsforskrækkede tryghedsnarkomaner." Så når HKN beskylder mig for at tegne et "*karikeret, generaliserende billede af en postuleret modpart*" må man sige, at glashuset er truet.

Han påstår også, at jeg "illuderer" at den igangværende samfundsudvikling er entydig. Det har jeg aldrig gjort. Jeg har tværtimod hele tiden sagt det, som HKN nu gør til sit standpunkt, nemlig at udviklingen ikke er entydig, men konfliktuel. Det er just det, der er udfordringen: At humaniora både skal orientere sig mod civilsamfundet og mod det private arbejdsmarked.

Men HKN er åbenbart mindre interesseret i, hvad jeg har skrevet, end i hvad den Lars Qvortrup, som han selv konstruerer, mener. Og ifølge sidstnævnte, HKN's karikatur af en modpart, er det "det private erhvervslivs behov, der skal være det nye orienteringspunkt". Skal, spørger han retorisk (og man kan næsten se den ædle Don Quixote slås med vejrmøllerne) - "*Skal humanistisk faglighed fremover tænkes som uperspektiveret serviceorgan for erhvervslivsbehov*"? Skal brutale mandspersoner æde små børn, HKN? Jeg har naturligvis aldrig, blot antydningvist, fremført sådanne synspunkter.

Så det er altså det ene: HKN opstiller et karikeret billede af sin modpart, samtidig med at han beskylder denne modpart for at gøre det samme.

Det andet er, at HKN offentliggør sit "synspunkt" i et blad, hvis læsere ikke kan forventes at have læst min kronik og mine to klummer i Information. Nogle af disse sagesløse læsere kunne jo tro, at hans referat af mine synspunkter var blot antydningvist sande. En mulighed ville have været, at bladet havde bragt dele mine kommentarer. Det kunne vi sagtens have fundet ud af. Men det ville jo have forudsat, at HKN eller bladets redaktør havde kontaktet mig før feberfantasierne blev offentliggjort. Men intet har jeg hørt, hverken fra HKN eller fra redaktionssekretær Jørgen Øllgaard. Endnu engang: Debatform, mine herrer.

Men hvad er det så, jeg har skrevet? Det startede i februar 2004 med en kronik, hvor jeg brugte min dengang nyuddannede datter som eksempel. Hun blev i september 2003 uddannet som humanist med overbygning i IT og kunne trods flotte karakterer ikke få arbejde. Hvad kunne årsagen være? Jeg gennemgik i kronikken følgende muligheder: "Er uddannelsen ikke relevant? Fungerer uddannelsessystemet ikke? Er det arbejdsgiverne der mangler visioner? Er det den borgerlige regering der er skurken? Eller er min datter - ja måske jeg selv - for sløv?"

Altså: Er de nye humanistiske medie- og IT-uddannelser gode nok? Vi der har ansvaret for disse uddannelser, er nødt til hele tiden at vurdere det, vi gør, selvkritisk. Og vi har ikke, som den gymnasialt orienterede del af humaniora, 100 års traditioner og et stabilt arbejdsmarked i bagagen.

Fungerer uddannelsessystemet? Jeg anførte allerede den gang, at det er uhensigtsmæssigt, at finansieringen af universiteterne for en stor dels vedkommende afhænger af det antal kandidater, vi producerer. Det kan nemlig føre til, at vi fristes til at producere mange kandidater på populære uddannelser (for eksempel medie- og IT-relaterede uddannelser), selv om der ikke er et tilsvarende arbejdsmarked. Denne problemstilling er som bekendt senere taget op til indgående debat.

Er det arbejdsgiverne der mangler visioner? Mit udgangspunkt var, at undersøgelser har vist, at der i små og mellemstore virksomheder synes at herske en akademikerforskrækkelse, som f.eks. Håndværksrådet efterfølgende har erklæret ikke er hensigtsmæssig. Der er med andre ord fordomme, som vi fra humaniora bør bearbejde.

Er det den borgerlige regering, der er

skurken? Der kan næppe være tvivl om, at tilgangen til det offentlige arbejdsmarked er blevet mindre gennem de seneste tre år, og at det har ramt en del nyuddannede humanistiske kandidater.

Og endelig det med min datters eller min egen sløvhed: Mange opfordrede i situationen til, at vi greb til utraditionelle jobsøgningsformer: Netværk og gode forbindelser. Dertil lød mit svar, at jeg afviste et "*forbindelsesernes samfund. De spidse albuers og rundsavenes samfund.*" Se, det var min indledende analyse. Har HKN forholdt sig til sagen? Mig bekendt ikke. Har han refereret analysen blot antydningvist korrekt. Nej!

I en efterfølgende klumme fra marts 2004 gik jeg nærmere ind på det ansvar, som vi som ansvarlige for de nye humanistuddannelser har. Jeg refererede den undersøgelse af humanister i erhvervslivet, som er blevet foretaget med Syddansk Universitet, Aarhus Universitet, Dansk Industri, Dansk Handel & Service og Folketinget i styregruppen. Det fremgår blandt andet, at over 50 procent af dem, der bliver færdige med en humanistisk uddannelse, skal have job i det private erhvervsliv.

Derefter refererede jeg nogle af de nye initiativer, som er blevet taget på humaniora. Og jeg tilføjede - og nu må jeg hellere for prins Knud og HKN citere ordret - at det er afgørende, at man "*ikke i disse initiativer forråder de basale humanistiske kompetencer i retning af at kunne gå bag overfladen, gennemskue en tekst, være kritisk og anske fænomener i deres helhed. Dette er stadig udgangspunktet. Men der skal mere til. Ellers forråder vi vores studerende, os der jo har vores på det tørre og ikke skal ud at søge job.*" Heller ikke ved denne lejlighed hørte jeg fra HKN i den offentlige debat. Heller ikke her er hans referat korrekt.

Endelig skrev jeg - nu er vi fremme i maj 2004 - en klumme om fænomenet almendannelse. Min påstand var, at almendannelsen har været et styringsinstrument for samspillet mellem humaniora og de gymnasiale uddannelser, et "kommunikativt trick", som jeg kaldte det. Jeg tilføjede, at i forhold til det nye arbejdsmarked for humanister er dette styringsinstrument ikke tilstrækkeligt. "SI dag går flertallet af humanistiske kandidater ikke længere ud i gymnasieskolen. Et flertal ryger ud i det private erhvervsliv. Samtidig anfægtes nationalstaten som semantisk selvfølgelighed. Af disse to grunde trues den almene dannelse som humanioras centralperspektiv", skrev jeg

sig

Svar:

(bemærk, HKN: Et citat).

“Derfor er der i dagefterspørgsel efter nye kontingensformler: Ikke almindelse, men Livslang læring? Kompetencer? Forslagene er mange, men afklaringen er beskeden.” (igen et citat - det er jo rart at vide, hvad der faktisk blev skrevet) Det er grunden, antager jeg, til at man ikke mindst på Københavns Universitet har sat en omfattende kompetencebeskrivelse i gang. Man genbeskriver humanistiske kompetencer for at skabe kategorier, der også henvender sig til det nye humanistiske arbejdsmarked.

Men, som jeg tilføjede i klummen: Det kan være svært at sige farvel til gamle vaner. Det er måske grunden til at mange humanister har reageret med en konservatisme, som umiddelbart kan virke overraskende. Det er måske grunden til at i det mindste en enkelt har mistet det, som burde være humanioras kernekompetence: Evnen til at læse indenad.

Professor LARS QVORTRUP, center for Medievidenskab på Syddansk Universitet, leder af Knowledge Lab - og klummeskriver ved dagbladet Information

LQ bruger en del spalteplads på at polemisere og mistænkeliggøre f.eks. det forhold, at min kommentar blev bragt i FORSKERforum. Det skyldes simpelt hen, at INFORMATION krævede min kommentar reduceret til det halve, og den plads mente jeg ikke var tilstrækkelig til en meningsfuld argumentation. Derfor henvendte jeg mig til FORSKERforum, som også er et væsentligt forum for debat om humanioras rolle.

Jeg skrev kommentaren, fordi jeg var uenig med LQ's synspunkt i en klumme i INFORMATION d. 29.-30.5.2004. Som det klart fremgår af min kommentar - hvis man ellers kan læse indenad - forholder jeg mig udelukkende til denne klumme - ikke til LQ's samlede forfatterskab. Hvis klummen kun kan forstås korrekt under inddragelse af en tidligere klumme samt en kronik, burde dette være fremgået af LQ's tekst. Min kritik var en rimelig reaktion på den pågældende klumme - herunder karakteristikkene af dens dikotome univers, hvor “De dristigste humanister”, der “siger ord som ‘kompetencer’ og ‘erhvervsliv’” og følger “stemples ... som forrædere”, kontrasteres med “en sælsom alliance” mellem “dansk politiks konservative yderfløj, Dansk Folkeparti, og de tidligere så revolutionære humanister” (citat).

Når dette er sagt, finder jeg det glædeligt, at LQ argumenterer mere nuanceret andetsteds, og jeg er helt enig i, at humaniora skal stå i et udvekslingsforhold til det øvrige samfund, og at de studerendes erhvervs muligheder er en sag, som

universiteterne skal tage alvorligt. Men det forbliver ikke desto mindre et vitalt spørgsmål, hvor langt humaniora i den anledning skal bøje sig for det aktuelle pres for erhvervslivsorientering og umiddelbar nytteorientering. Det spørgsmål reflekteres ikke i LQ's klumme, og jeg opfattede den derfor som en entydig bekendelse til erhvervsorientering.

Den egentlige strid om humanioras fremtid drejer sig om, hvilke samfundsmæssige behov fagudviklingen meningsfuldt kan og skal relatere sig til, og på hvilke præmisser denne udveksling skal foregå. Det er derfor vigtigt at få refleksionen af - og kampen om - disse principielle spørgsmål i front i humanioradebatten, før den under indtryk af de fremherskende politiske vinde degenererer til pragmatisk tilpasning og taber den humanistiske traditions bevaringsværdige elementer på gulvet.

Helt afgørende for bevarelsen af humanioras videnskabelige egenidentitet er således sikringen af den kritiske, ikke-instrumentelle faglige refleksions mulighedsbetingelser, autonomien til at formulere og diskutere de samfundsrelevante problemstillinger på faglighedens egne præmisser og i forpligtethed på almenvellet som diskursiv ramme.

Det er muligt, at LQ ikke er uenig heri, men refleksionen af det principielle konfliktforhold mellem autonomiens præmisser og det umiddelbare nytteperspektiv synes at være fraværende i hans analyse.

Lektor **HENRIK KAARE NIELSEN**

Annonce

Vi søger:

Professor i fysiologi

For fullstendig utlysning og nærmere informasjon, kontakt:

- Professor Arnfinn Aulie (arnfinn.aulie@veths.no), tlf. +47 22 96 45 84.

Søknadsfrist: 1. oktober 2004

Norges veterinærhøgskole

Engelsk kan gå ud over

Danske forskere taler og skriver ikke så godt engelsk, som de tror. Alligevel bliver det mere og mere almindeligt at formidle på engelsk, konstaterer to sprogforskere, der er meget uenige om konsekvenserne

Der er ikke enighed om, hvorvidt dansk er ved at miste fodfæste som et "totalt-funktionelt" sprog. Påstanden om, at de tekniske og naturvidenskabelige forskere stort set ikke kan udtrykke sig på dansk, kalder RUC professor **Bent Preisler** "stærkt overdrevet," mens formanden for Dansk Sprognævn **Niels Davidsen-Nielsen** mener, det er et faktum i og med, at en dansk terminologi praktisk taget mangler.

Men én ting er der enighed om: Danske forskere tror de taler bedre engelsk, end de egentlig gør, og det giver både troværdighedsproblemer og problemer med forskningskvaliteten. Og den store ivrighed efter at skrive på engelsk kan også give problemer med formidlingen til et dansk, almindeligt publikum på lang sigt.

Meritering på engelsk

Forskerne oplever, at det er en voksende nødvendighed at publicere på engelsk. Mens stipendiaterne på tek-nat området længe har skrevet 80-90 procent af ph.d'erne på engelsk, så er der sket en stor stigning i engelsksprogede ph.d'er indenfor samfundsvidenskaberne og humaniora. På samfundsvidenskab skrev 33 procent i 1994 deres ph.d på udenlandsk (primært engelsk), mens tallet i 2001 var 63 procent. På humaniora steg tallet fra 17 til 28 procent. At forskerne i stigende grad indgår i internationale forskningsnetværker er én årsag. Meritering en anden. Prestige og håbet om at blive udgivet, er en anden.

"Årsagen er, at man håber på at ens produkt engang bliver udgivet, og man vil selvfølgelig gerne have det udgivet til en så stor målgruppe som muligt. Og skriver man på dansk har man på forhånd indsnævret feltet. Men i sidste instans burde man kun skrive på engelsk, hvis ens målgruppe ikke taler dansk. For der ryger jo noget, når man skriver på et fremmedsprog, man bringer kvaliteten i fare," siger Bent Preisler, professor på Institut for Sprog og Kultur på RUC.

Parallelsproglighed

Dilemmaet mellem om man skal forfatte på engelsk eller dansk, er åbenlyst, siger Niels Davidsen-Nielsen, der også er professor på CBS.

"Nogleordet er parallelsproglighed, man skal ikke satse ensidigt på hverken engelsk eller dansk. Satsen man ensidigt på dansk har man indlysende problemer med at komme ud med sine resultater,

satsen man ensidigt på engelsk risikerer man dels, at dansk går ned som videnskabsprog, dels at det går ud over videnskaben selv. Videnskab skal jo skrives ned på et tidspunkt, og dér skulle man gerne være godt sprogligt udrustet. Når man er inde i en kompliceret tankerække, skulle man nødt til være i knæ sprogligt, men kunne trække på sprogets fulde ressourcer," siger han, der også mener, at ikke bare fagligheden, men også troværdigheden ryger sig en tur, hvis sproget er upræcist eller har mange fejl. Han mener ikke, danske forskere er så gode til engelsk, som de går og forestiller sig.

"Jeg tror, der er mange videnskabsfolk, der overvurderer deres egne evner på engelsk. Og så kan der blive et kvalitetsproblem, fordi man ofte skriver det, man kan, i stedet for det, man vil."

Løsning:

Professionelle oversættere

Niels Davidsen-Nielsen er i stedet tilhænger af en større grad af fagligt kvalificerede oversættere, så videnskaben kan blive forfattet på det sprog, skribenten er bedst til, og alligevel nå ud til de engelsksprogede kollegaer og medier.

"Alt for dyrt," mener Bent Preisler.

"De penge skal bruges på forskning, ikke på oversættelse. Forskningen repræsenterer nytænkningen, og derfor er der en hel masse begreber, der opfindes i forskningen – som en oversætter ikke kan klare."

Bent Preisler vurderer, at danske forskere er inde i en overgangsperiode i øjeblikket, og at de om en generation vil kunne skrive engelsk uden at det går ud over kvaliteten. Men at det er vigtigt, at de stadig kan formidle deres forskning på dansk, både nedad i uddannelsessystemet til skoler og seminarier, indad til danske kolleger i den tværfaglige formidling og udad til den brede, danske offentlighed.

Davidsen-Nielsen:

Engelsk et demokratisk problem

Spørgsmålet er, om udviklingen vil underminere dansk som et kulturbærende sprog, forstået sådan at sproget skal kunne udtrykke alt, selv de mest komplicerede, naturvidenskabelige termer. Niels Davidsen-Nielsen er ikke i tvivl om, at dansk allerede er agterudsejlet indenfor teknik og natur.

"Det ville være løgn at hævde, at dansk er funktionelt indenfor de tekniske og naturvidenskabelige fag, der er jo næsten ingen terminologi, og det er altså et problem. Vi er faktisk derhenne,

hvor dialog med offentligheden knap nok er mulig," siger han. At en stor del af kommunikationen indenfor de felter foregår på engelsk giver *et demokratisk problem*, mener han, fordi forskeres evne til at kommunikere til journalister, holde populærvideenskabelige foredrag og gøre sig forståeligt overfor elever i gymnasier og folkeskoler, bliver dårligere i takt med at engelsk fylder mere. Derfor skal der udvikles en parallelsproglighed, så dem der er dårlige til engelsk, bliver bedre – og dem der er dårlige til dansk, også bliver bedre.

"Vi skal blive gode til både engelsk og dansk, for det vil give fem fordele: For det første vil internationaliseringen komme på plads, vi skal blive bedre til engelsk, end vi er. For det andet vil indlæringen blive bedre, hvis man i højere grad kommunikerer og læste også på modersmålet. For det tredje vil et godt dansk fagsprog skabe større forståelse for natur og teknik i offentligheden. For det fjerde vil forskere få bedre muligheder for at deltage i samfundsdebatten og endelig vil det give bedre muligheder for at udnytte forskningsresultater i samfundet."

Preisler:

Nej, sproget regulerer sig selv

Bent Preisler mener imidlertid ikke, at det står så galt til, for der bliver lavet langt mere populærvideenskabelig formidling på dansk, end en optælling af sprogvalg i ph.d'er indikerer.

"Dansk videnskab har i flere hundrede år lånt gloserne i andre sprog – det betød tidligere mange latinske og tyske gloser – nu kommer gloserne så ind via engelsk, men blandingen ender stadig som et unikt dansk produkt," siger han.

Han mener ikke, at truslen mod det danske sprog ligger i forskernes publikationer: Sprogvalget må reguleres sig selv og afhænge af, hvem der sidder i den pågældende forskers netværk og læserkreds.

Uddannelsessproget i fare

Til gengæld ser han en stor fare i at engelsk med raket fart vinder indpas som undervisningssprog på de højere uddannelser. Universiteter som CBS og AAU får flere og flere engelsksprogede uddannelser, blandt andet for at tiltrække udenlandske studerende og for at gøre uddannelserne mere attraktive for danske studerende, der ønsker en international uddannelse. På KVL er ambitionen, at det

Danske forskeres tekster burde oversættes af professionelle, så pointer ikke går tabt i sproglig ubehjælpsomhed, foreslår en forsker. Det er økonomisk urealistisk og iøvrigt unødvendigt, svarer en anden

primære sprog på kandidatuddannelserne skal være engelsk i 2010.

”Der er ikke ret mange områder i samfundet, hvor dansk egentlig taber domæne, det er stærkt overdrevet, men der er ét område, hvor det kan ske, hvis ikke politikerne gør noget, og det er på undervisningen på de højere uddannelser,” mener Bent Preisler.

”Men hvis hele tendensen med rationalisering, økonomi, taxameterpenge og markedshalløj fortsætter, så er der ingen tvivl om, at dansk ryger ud af den højere uddannelse, for at kunne tiltrække udenlandske studerende. Hvis vi skal sikre, at dansk ikke bliver trængt ud som undervisningssprog, skal der udbydes undervisning både på dansk og engelsk, og det betyder dobbeltudbud. Og hvis man vil betale for det, så er der ikke spor problemer for det danske sprog. Men det tror jeg ikke, politikerne er villige til, og så bliver det op til institutionerne selv at

finde løsningen,” siger han og påpeger, at der også er brug for penge til efteruddannelse af de folk, der skal til at undervise på engelsk.

Regeringens sprogpolitik blev besparet

Regeringen lavede i begyndelsen af året en regulær sprogpolitik, som prøver at fokusere på at bevare en rolle til dansk i videnskaben. ”Dansk skal styrkes, uden at engelsk nedprioriteres,” hedder det, hvilket i sig selv rummer et dilemma. Regeringens redegørelse anbefaler også, at afhandlinger på engelsk fremover ledsages af udførlige sammenfatninger på dansk. Flere penge til regulære oversættelser er det dog ikke blevet til.

”Dansk Sprognævn foreslog, at der skulle afsættes midler til oversættelser, eller i hvert fald til sproglig revision. Jeg er godt tilfreds med regeringens sprogpolitik, men det er ingen hemmelighed

at der røg nogle anbefalinger i svinget, og ikke overraskende nogle af dem, der ville blive dyre,” siger Niels Davidsen-Nielsen.

SHF har dog nogle midler, der støtter oversættelse eller sproglig revision. Sidste år fik seks projekter i alt 331.925 kr. (Fundatsen findes på (www.forsk.dk/shf/opslag/SHF_opslag2_maj_04.pdf))

nbc

Ansættelser: Nepotisme og indavl

Medlemmer af bestyrelsen i Danmarks Naturvidenskabelige Akademi kræver ændring af ansættelsesbekendtgørelsen fra 2000. Der er eksempler på, at dekaner eller institutledere giver ikke-faglige hensyn overvægt

”Videnskabsministeriet lukker øjnene for, at ansættelsesbekendtgørelsen fra 2000 opfordrer til ansættelse af interne ansøgere, og det fremmer indavl og nepotisme. Hvis et universitet, inden man laver et stillingsopslag, ikke har afsat penge til et nyt professorat, fordi man satses på forfremmelse af en intern lektor, så findes der grelle eksempler på, at ledelsen tilsidesætter det fagkyndige udvalgs bedømmelse af selv en exceptionel kvalificeret ansøger. I sådanne sager er det fagkyndige udvalg og de eksterne ansøgere til grin”, siger dr. scient. **Hans Ulrik Riisgaard** fra SDU’s Marinbiologisk Forskningscenter (Syddansk Universitet).

Han reagerer på vicedirektør Rene Bugge Bertramens, der i FORSKERforum 175 fortalte at ministeriet er imod oprykning til professor efter bedømmelse (”Professorabel men uden titel”. Vicedirektøren sagde, at ”den professorkvalificerede skal have dokumenteret evner til at videreudvikle fagområdet og til at kunne varetage forskningsledelse m.m.”, men selv om en lektor er kendt professorabel er der ”ingen garanti for, at lektoren lever op til disse særlige krav”.

”Ministeriet mener åbenbart, at universitetets ledelse er bedst til at vurdere om en ansøger besidder de særlige evner til ledelse og videreudvikling af fagområdet. Men det er slet ikke hovedproblemet, siger Riisgaard.

Lokale eller fagchauvinistiske hensyn

Riisgaard er medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi, hvis formand er DTU-professor **Vagn Lundsgaard Hansen**. I akademiets seneste årsrapport kritiseres ansættelsesbekendtgørelsen, der siger, at et bedømmelsesudvalg blot skal vurdere, om en ansøger er kvalificeret og ikke hvem der er mest kvalificeret, hvorefter det er dekanens eller institutlederens opgave at udvælge blandt de kvalificerede.

”Fagligheden sættes ikke længere højest. I det nye system kan en midelmådig kvalificeret ansøger uden videre indsigelse blive foretrukket frem for en ekseptionelt kvalificeret ansøger, som i det nye system endda er frataget muligheden for at klage. Det fagkyndige udvalg bør naturligvis - som før indførelsen af de nye regler - deltage i hele ansættelsesprocessen, idet udvalget bør foretage en prioritering blandt gruppen af særligt kvalificerede. Bedømmelsesud-

valget skal samtidig have mulighed for at følge ansættelsen helt til dørs - fx med mulighed for indsigelse - så det sikres, at det faglige stadig er i højsædet”, siger Lundsgaard.

”Jeg var egentlig positiv overfor den nye ansættelsesbekendtgørelse, fordi jeg tidligere så eksempler på uheldige ansættelse af folk, som var fuldstændigt umulige undervisere eller som socialt set ikke kunne fungere i miljøer. En overgang tog man slet ikke hensyn til, om folk kunne undervise! Jeg fandt det hensigtsmæssigt, at ledelsen fik et medansvar og at der indgik flere hensyn ved vurdering af, hvem man ville ansætte. Men jeg har siden 2000 set eksempler på, at bekendtgørelsen misbruges til at fremme hensyn som er ikke er faglige, men lokale eller fagchauvinistiske. Det er blevet lidt for let at komme af med en fagligt højt kvalificeret konkurrent. Derfor bør bekendtgørelsen hurtigst muligt ændres”.

Professoroprykning kun efter streng og uvildig bedømmelse

Lundsgaard Hansen har *personligt* en blandet holdning til professoroprykning efter kvalifikationer, dvs. at hvis en lektor er bedømt professorkvalificeret, så er denne også berettiget til at titlen og lønnen:

”Groft sagt kan man frygte, at hvis der åbnes op for en sådan professoroprykning, så går der inflation i titlen og efter få år vil alle være professorer. Det kan blive det samme som at afskaffe titlen, hvilket vil være uheldigt, hvis man ønsker, at titlen signalerer faglig ledelse og ekstraordinær kompetence”, siger han. Der har nemlig været et blødt punkt i bedømmelsessituationen:

”Der er da situationer, hvor man *af venlighed* har erklæret ansøgere professorable, fordi man vidste, at det skete der ikke noget ved, fordi en anden ville få professoratet. Derfor er nogle blevet erklæret professorable, selv om de ikke er faglige ledere eller ikke leverer faglig originalitet osv. Hvis man anslår at 900 ud af de 3600 lektorer i landet er blevet erklæret professorable på et eller andet tidspunkt, så vil jeg hævde, at nogle af dem er blevet det af venlighed og konfliktskyhed”

Men er det ikke bare en nem udtalelse fra en professor, som har fået titlen og som gerne vil forbeholde den for de få?

”Der er da lektorer, som absolut er professorkvalificerede og som burde have mulighed for at få titlen, jo. Men det

skal være særdeles svært at blive personligt oprykket til professor, for i modsat fald vil mobiliteten på professorniveau gå helt tabt, idet meget få professorstillinger vil blive opslået i åben konkurrence. Hvis der skal indføres en ’norsk’ ordning, hvor man får titlen efter bedømmelse, så skal den ikke tildeles automatisk, men efter ansøgning og vurdering i et centralt professor-nævn. Og det nævn skal være helt uvildigt og strengt”, siger Lundsgaard, der tilføjer:

”Men det er svært at håndhæve i en konfliktsky dansk kultur. Vi er altså ikke særligt gode til at sige at nogle er bedre end andre. Det er et træls, at vi er så elendige til samtale og diskussion og uenighed”.

jo

Oprykning af adjunkter

Universiteterne får nu mulighed for at give deres adjunkter mere anstændige karrieretilbud. Lige før sommerferien blev der mellem Videnskabsministeriet og fagforeningerne indgået en aftale om revision af universiteternes stillingsstruktur. Den nuværende model betyder, at adjunkter ansættes i tre år og derefter skal søge en lektorstilling i åbent opslag. Denne gamle model er fortsat en valgmulighed for universiteterne, men det nye er, at universiteterne i stedet kan vælge en sidestillet model, hvorefter adjunkter kan oprykkes til en lektorstilling efter en positiv bedømmelse. Det betyder, at de ikke skal ud i konkurrence med andre om ”deres stilling”.

”Det er absolut en forbedring, fordi universiteternes ledelser nu får et redskab til at forbedre adjunkternes vilkår. Om det så sker afhænger af, om lederne faktisk vil bruge den nye mulighed? Vi havde hellere set, at der ikke var frit valg mellem den gamle og den nye model. Det er urimeligt, at en adjunkt, som har fået en positiv bedømmelse, ikke er sikret en fortsat karriere som lektor”, siger konsulent i DM, Jens Vraa-Jensen.

Der er ca. 350 igangværende adjunkter. Det er endnu ikke fastlagt, om ændringen træder i kraft pr. 1. september eller senere.

Ryd dog op!

Når jeg vender tilbage fra ferie i august, tager jeg en rulle affaldssække og kasserer papirer, siger Susan Bassnett: Du har brug for dit kontor som et sted, hvor du skal kunne tænke klart. Det gør du bedst ved ikke at være omgivet af rod

Hvert år når de studerende er taget hjem og eksamensarbejdet er overstået, tager jeg stilling til, hvordan mit kontor egentlig har det. Så langt henne på studieåret flyder det med papirer, som de fleste af os ikke har fundet tid til at arkivere ordentligt, endsige læse. Lige nu ligger der bunker af bøger, overfyldte papirbakker, en voksende dyng af værdiløse farve-tryksager, hvis tilblivelse jeg går ud fra skatteborgerne har bekostet, samt diverse ting og sager, jeg for længst har glemt, hvor stammer fra.

Men det er faktisk ikke så slemt i år, som det har været. De bøger, der før var stablet faretruende henne over skrivebordet er væk, og der er endnu en del plads på hylderne til nogle af de bøger, jeg har liggende på gulvet. Når jeg vender tilbage fra ferie i august, tager jeg fat i den rulle af affaldssække, jeg har lagt på skrivebordet, og så kyler jeg tryksagerne, størsteparten af indholdet i brevbakkerne samt et anseeligt antal papirer i arkivskabet ud.

Men jeg kender dem, der aldrig kunne drømme om at smide noget ud. Folk, der køber bøger, som var det en besættelse, og som stabler dem op derhjemme eller på kontoret, mens de venter på, at de måske på et tidspunkt får tid til at gå i gang med at læse i dem. Den store italienske romanforfatter Italo Calvino har opstillet kategorier af bøger, som straks vil kunne genkendes af enhver akademiker: bøger, jeg købte, fordi jeg mente, jeg burde læse dem; bøger, jeg bruger i min undervisning; bøger, jeg har fået forærende; bøger, jeg ikke gider læse, men som jeg pga. dedikationen ikke nænner at smide ud; bøger skrevet af venner eller tidligere studerende; bøger skrevet på sprog, jeg ikke forstår; bøger, jeg har fået tilsendt af ubekendte; bøger, jeg måske får brug for en dag; bøger, som jeg fik brug for engang for 25 år siden, og som jeg ikke har åbnet siden; og bøger, som jeg ved, jeg aldrig nogensinde kommer til at læse.

Har man stabler af bøger, der falder ind under samme eller lignende kategorier, er det på tide at se virkeligheden i øjnene og acceptere, at du aldrig får brug for dem alle sammen. Prøv så at overveje, om der er andre, der kan få glæde af dem. Kommer man i tanke om nogen, der godt vil kunne bruge dem, så se at få dem pakket ind og afleveret til vedkommende person, skole, hospital el. lign.

Hvis du ikke kan komme i tanke om nogen, så prøv med en anden strategi. Ud fra princippet om, at én kvindes con-

taineraffald er en andens fund, begyndte jeg for nogle år siden at afholde afhentningsdage, hvor jeg stabler de bøger, jeg ikke vil have, i instituttets mødelokale og orienterer de studerende om, at de bare kan komme og tage, hvad de vil have. Det virker rigtigt godt, og de ledige pladser, jeg har på hylden i denne uge, er det synlige resultat af en afhentningsdag i slutningen af sidste semester. Lad dig ikke afskrække af tanken om, at du er nødt til at gemme på dine bøger for det tilfælde, du får brug for dem. Det er ren indbildning – for det gør du ikke.

Hvad papirerne angår, skal man være benhård. Vil du vide, hvor slemt det kan blive, så find en kollega, der er tæt på pensionsalderen, og så spørg, hvad vedkommende har tænkt sig at gøre med indholdet i sine arkivskabe, når han eller hun snart er færdig med at undervise. Det giver som regel anledning til stor bekymring hos den, der ikke regelmæssigt har fået luget ud gennem årene. Højst hver andet eller tredje år skal man gennemgå sine papirer og smide dem ud, som man ved, man ikke får brug for. Vær ærlig over for dig selv. Har du stadig brug for

dine studienoter fra dengang, du selv studerede? Behøver du gemme på kladderne til det manuskript, du fik publiceret for alle de år siden? Har du brug for alle de gamle skrivelser, og overtræder du databeskyttelsesloven ved at gemme på dem? Får du brug for de gamle mødereferater? Hvornår fik du sidst brug for alle de papirer egentlig?

Det vigtige, man skal huske, er, at livet er for kort til alle de gamle bøger og papirer. Gør som i tv-programmet, hvor et oprydningsselskab besøger folk, der ikke aner, hvordan de kommer i gang med at rydde op. Du har brug for dit kontor som et sted, hvor du skal kunne tænke klart. Det gør du bedst ved ikke at være omgivet af rod. Det kan være, du endda begynder at glæde dig, når du møder om morgenen.

Susan Bassnett er professor ved Centre for Translation and Comparative Cultural Studies, Warwick University, England.

Kilde: Uddrag fra THES 6. august 2004 i Martin Aitkens oversættelse

Skævojede akademikere eller skarpsynede fordomme?

I essayet om danske universiteter i Forskerforum juni 2004 "Skævojede akademikere" får dansk universitetskultur et ordentligt los i røven. Med udgangspunkt i egne oplevelser karakteriserer **Brian Moeran**, professor ved Institut for Interkulturel Kommunikation og Ledelse, vores kultur som værende præget af nepotisme, manglende intellektuelle ambitioner, indavl, konformisme, ligemageri og hygge-trang. Jeg er glad for at kunne påvise forholdsvis enkelt, at det ikke er rigtigt.

Det er ikke rigtigt som en generel karakteristisk, at det danske system skiller sig ud ved at være uambitiøst og indadvendt. For det første er der overalt tendenser i den retning. Bare en lille tur i David Lodge's romaner viser, at nogle af de beskrevne mekanismer simpelt hen er indbygget i den globale universitetskultur som dens besværlige side. Er der en speciel tendens til at være meget opmærksom på arbejdsklimaet i Danmark og foretrække danske ansatte, er der en rationel grund: det lille danske universitetsarbejdsmarked nødvendiggør en samarbejdsorienteret linje, og danske universiteter er faktisk nødt til at servicere den danske offentlighed.

Bemærkning fra redaktionen:

P.g.a. en kommunikationsbrist med undertegnede fremstod nogle af Brian Moerans indledende overvejelser om den danske kultur i en form, så de utilsigtet kom til at skærpe de efterfølgende påstande om universitetssystemet.

Jørgen Øllgaard

De studerende oplever ikke dansk universitetskultur på CBS som en uambitiøs pølsefabrik. En undersøgelse af de studerendes oplevelse af universitetskultur i godt 25

lande, som jeg er ved at lave i samarbejde med lektor Simon U. Kragh, ser ud til at vise, at de studerende som hovedregel oplever det danske system som værende relativt krævende! Man forventes faktisk at arbejde i løbet af semesteret og ikke bare til eksamen, noget, som mange ikke er vant til. Og undervisningen er målrettet – man bliver sat til at arbejde med dels kritiske, dels virkelighedsnære ting og skal ikke hverken bukke for professoren eller lære *hans* lærebøger udenad.

For det andet er karakteristikken fuldstændig forkert hvad angår vores fælles institut: Vi har 26 faste stillinger, hvoraf kun tre er besat med forskere som har deres kandidatgrad fra Handelshøjskolen i København. Ud over disse tre er der yderligere tre, hvis PhD-grad er fra CBS. En del af os har grader fra andre danske universiteter – men faktisk er 7 af os udlændinge, deraf to af vore kun fire profes-

sorer. Samtlige institutledere i instituttets levetid har været danskere, men det har ikke ført til national selvbeskyttelse. Institutlederne har også været mænd og alligevel er 3 ud af fire professorer kvinder.

Egentlig fri og nådesløs konkurrence på det akademiske arbejdsmarked findes næsten kun på et lille antal amerikanske eliteuniversiteter. Vi andre kan ikke føre en så barsk politik, fordi vi ikke har de ressourcer som kan gøre os tiltrækkende på trods af et så svært arbejdsklima, som en sådan politik giver. Men vi kan, under de givne vilkår, arbejde på at finde de bedste indenfor vort område og prøve at tiltrække og fastholde dem. Somme tider lykkes det.

Institutleder SVEN BISLEV, IKL, CBS

Svar fra BRIAN MOERAN:

FORSKERforum asked me to write a critical essay on the Danish education system and this I did, in the hope and expectation that what I had to say as a foreigner might provoke discussion and – who knows – action leading to some overall improvements in academics' lives (and, as we all know, they could so easily be improved!).

There has been quite a lot of feedback – both positive and negative – on what I wrote and I'd like to thank all those concerned for their input. What I would like to stress here is that my comments

were not intended to be personal, or directed at any one department, faculty or institution in particular. Rather, they outlined what I still perceive to be systemic failures in the Danish education system, based on my experiences in three universities and two research institutes located here in Denmark. Moreover, I did not wish to suggest that Denmark is the only country with such systemic problems in its education system – as anyone who, like myself, has worked in institutions of education in Europe and elsewhere will know.

Orientering til FORSKERforums abonnenter:

5000 abonnenter modtog som sædvanlig det seneste blad (175) via deres privatadresser, fordi der ikke ville være nogen besparelse i at uddele det ad andre kanaler.

Men dele af oplaget blev forsøgsvist sendt ud på en ny måde. For at spare portoudgifter fik nogle sendt deres eksemplar i sampakninger via deres arbejdspladser. Mere end 3000 eksemplarer blev sendt ud på denne måde. Nogle modtog deres eksemplar, men mange gjorde ikke, og redaktionen fik sågar nogle retur. Det skyldtes,

- at abonnenterne ikke havde fået revideret deres arbejdsadresser hos fagforeningen,
- at bladet ikke ramte den rigtige modtager,
- at deltidslærere på nogle universiteter ikke har en postkasse el.lign.

FORSKERforum har rettet nogle af problemerne ved udsendelsen af dette nummer. De abonnenter, som fortsat er plaget af leveringsproblemer, kan meddele deres problem pr. email til gtl@magister.dk mærket "FOFO-problem".

Redaktionen er opmærksom på, at den nye forsendelsesform kan indebære en betydelig serviceforringelse for abonnenterne, og vil i løbet af efteråret vurdere, om vi skal gå tilbage til den gamle forsendelsesform via privatadresserne.

Red.

**Læs iøvrigt flere nyheder på
www.forskeren.dk**

Lad tankerne snurre

P. Ole Fanger har med ti æresdoktorater sat rekord blandt danske forskere. Hemmeligheden bag den succesrige karriere er at uddelegere administrativt arbejde og i stedet bruge fantasien til at finde nye idéer.

Man finder ikke nogen computer på Ole Fangers kontor. Bunker af papir og rapporter hober sig naturligvis op på DTU seniorprofessorens kontor, og væggene er plastret til fra nederst til øverst med diplomer og hædersbevisninger. Men nogen computer er der ikke. Til gengæld har P. Ole Fanger (P'et står for Povl, men det bruger han ikke) tre sekretærer, som klarer de administrative byrder.

"Det er ikke fordi, jeg ikke kan betjene en computer, men jeg har jo tre dygtige, hårdtarbejdende sekretærer, der sorterer og besvarer de mange e-mails. Jeg har været så privilegeret, at jeg konsekvent har kunnet delegerede det mere administrative og rutinemæssige ud for at få mest muligt tid til forskning sammen med kolleger og studenter," siger Ole Fanger.

Æresdoktorater

Ole Fanger er netop fyldt 70 og er overgået fra at være leder af DTUs Internationale Center for Indeklima og Energi til at være seniorprofessor. Men ellers er det *business as usual* for den hæderkronede professor, der fortsætter med sit arbejde. I øjeblikket går en stor del af energien til at rejse verden rundt og indkassere æresdoktorater; det første kom i 2001 og siden har han fået flere hvert år. Denne sommer modtog han under en rejse til Asien æresdoktorater fra både Japans ældste universitet, Hokkaido og Kinas topuniversitet Tsinghua. Blot for at komme hjem og konstatere, at Universitetet i Sofia også havde udnævnt ham til æresdoktor. I oktober bliver han æresdoktor på det hæderkronede, gamle, katolske universitet i Leuven i Belgien. Med ti æresdoktorater på kun tre år sætter Fanger rekord blandt nulevende danske forskere, og de mange ærestitler er uden sidestykke i DTU's 175-årige historie.

Æren kommer ikke af ingenting. I dag er DTU's Center for Indeklima og Energi et af landets få internationale centre, hvis forskning anerkendes på højde med det, der foregår på MIT og Harvard.

Tæt på lukning

Fanger skrev sin doktordisputats i 1970 og han var en af de første, der for alvor beskæftigede sig med indeklima. På det tidspunkt var der stor fokus på miljøproblemer udenfor, men 90 procent af tiden opholder folk i den vestlige verden sig jo indenfor.

"På det tidspunkt var der kun en meget begrænset og primitiv viden om indeklimaproblemer og ventilation. Men der var meget dårligt byggeri og masser af klager. Jeg mente, at man skulle

vende fokus helt, og tage udgangspunkt i mennesket. Bygninger, biler og fly skal tilpasse sig mennesket i stedet for det modsatte. Derfor inddrog jeg også andre discipliner, medicin, psykologi, fysiologi og kemi i vores forskning," siger han. Disputatsen blev et reelt internationalt gennembrud med 13.000 solgte eksemplarer og blev oversat til flere sprog.

Men selv om Fanger også senere opnåede en række bemærkelsesværdige forskningsresultater og havde en mindre – men internationalt respekteret – forskergruppe på DTU, var denne gruppe tæt på at forsvinde. I midten af 1990erne ville hans daværende DTU institut nemlig udfase og nedlægge forskergruppen, da han mistede nogle medarbejdere ved naturlig afgang.

"Det interdisciplinære fattede de slet ikke, det faldt udenfor traditionel 'maskiningeniørforskning.' Vi lavede noget mystisk, så vi skulle udfases. Men så greb daværende rektor Hans Peter Jensen ind med fast hånd og sikrede vores overlevelse ved at bevilge de nødvendige nye stillinger. Han kunne se, at vores forskning var vigtig for DTUs fremtidsperspektiver, og han vidste, at vi allerede på det tidspunkt vandt stribevis af udenlandske hædersbevisninger til DTU. Men dette afgørende indgreb vakte en vis furor på instituttet," siger Fanger.

Begivenheden er et af de store vendepunkter i hans karriere, for hvis hans forskergruppe dengang var blevet nedlagt, havde han aldrig haft mulighed for at forfatte en ansøgning til Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd (STVF). Få år efter, i 1998, fik Ole Fanger en af de helt store bevillinger, 60 mio. kr. over ti år fra STVF til at starte det ingeniørvidenskabelige *Center for Indeklima og Energi*. Og DTU har kontraktligt forpligtet sig til at "indlejre" centret, altså overtage finansieringen, når STVF's bevilling gradvist udløber.

Sammensatte et drømmehold

Bevillingen satte Ole Fanger i stand til at sammensætte sit helt eget drømmehold ved at headhunte forskere i verdensklasse til DTU, og kort tid efter begyndte resultaterne at indløbe. Centret var blandt andet først til at påvise, at middelmådig indeluftkvalitet har en negativ effekt på menneskers produktivitet, og at computere og andre elektroniske apparater tit er en væsentlig kilde til forurening. For få uger siden kunne centret også offentliggøre, at dårlig luftkvalitet i boliger forurenede af phthalater (plasticblødgørere) f.eks. fra vinyl og gulvtæpper medfører

en drastisk øget risiko for, at børn udvikler astma og allergi.

Det er resultater, der vakte opsigt i udlandet. Ifølge Mandag Morgens undersøgelse af danske forskere i internationale medier, er P. Ole Fanger en af de mest citerede danske forskere i internationale, ikke-videnskabelige medier. Og kombinationen af resultater og penge betyder, at bygning 402 på DTU rummer nogle af de stærkeste forskere og bedste studerende fra hele verden indenfor indeklima. Ud af 55 forskere, ph.d.- og masterstuderende, er trefjerdedele fra udlandet.

"Det er håndplukkede folk, både forskere og studenter. Man opnår sjældent verdensklasse ved kun at operere med lokale folk. Ligesom i fodbold er det vigtigt at supplere med udenlandske stjerner i verdensklasse. Altså, *quality attracts quality*, hvis man har et internationalt tophold er det lettere at tiltrække andre højt kvalificerede forskere. Det er den gode cirkel, man er kommet ind i i nogle forskergrupper på eliteuniversiteterne i USA, og jeg har så det privilegium at være i samme situation. Så selvom det er mig som kaptajn, der har modtaget mange af vore medaljer, er det holdets indsats som helhed, der har gjort, at vi har kunnet vinde de mange æresbevisninger," siger Ole Fanger.

Forskningens indeklima

At det Internationale Center for Indeklima og Energi kun skulle være meget citeret i udenlandske medier, fordi indeklima vedrører alle på en meget direkte måde, og derfor er nemt at formidle og forklare, giver Ole Fanger ikke meget for.

"Det er rigtigt, at mange mennesker har et forhold til vores forskning og gerne vil vide mere om det. Men det gælder også for mange andre fagområder. Men vi føler, at det har en vis betydning for dansk forskning at få formidlet resultaterne - ikke blot i lokale danske medier men også til den udenlandske presse."

Der er brugt utrolig opmærksomhed på at mindske ventilationen og tætte bygninger de sidste 20-30 år af hensyn til energibesparelse. Luftsiftet og ventilationen bliver derfor mindre, og samtidig er der indført mange nye materialer og elektroniske apparater, der er med til at forurene luften indenfor. Så mens udeluften er blevet bedre de seneste 20 år er indeklimaet blevet dårligere.

"På centret arbejder vi på at udvikle ny teknologi, der kan forbedre indeluften og samtidig spare energi. Vores ambition er, at indeluften skal være acceptabel - selv for de mest følsomme. Næste paradigme-

skifte er, at indeluften bliver lige så god som udeluften, når den er bedst, f.eks. i de norske fjelde. Eller måske endnu bedre ....” siger seniorprofessoren.

Nøglen til succes?

Men hvad er så nøglen til succes? Idéer, nytænkning og fantasi, siger han. Man skal hele tiden tænke videre. Selv får Ole Fanger nogle af sine bedste idéer, når han ikke er på kontoret.

”Som Einstein sagde: Viden er godt, men fantasi er vigtigere. Evnen til at se tingene fra nye vinkler, være original, er utrolig vigtigt. Personligt får jeg mine bedste idéer, når jeg tager en times karbad hver morgen. 41 grader, japansk stil. Så er jeg fuldstændig afslappet og så kører tankerne rundt på alle mulige måder,” siger Ole Fanger, der også løber tre timer om ugen og har løbet ni maratonløb både i Europa og USA.

”Jeg undlader aldrig at løbe, ligegyldigt om jeg er i Japan eller Kina. Hvis man bare krampagtigt sidder foran skrivebordet og siger; jeg skal løse denne gåde eller få en ny idé, giver det sjældent resultat. Man skal vænne sig til at stimulere fantasien på andre måder,” anbefaler han.

Mange af centrets master- og ph.d.-studerende er fra Asien, typisk Japan og Kina. Op mod halvdelen af verdens byggeri foregår i øjeblikket i Kina, og derfor er kineserne naturligvis opsatte på at prøve at undgå de byggerier, der for eksempel giver beboerne astma- og allergi. Men de unge asiatiske studerende skal også vænnes til at tænke kreativt.

”I Asien er der en stor og dyb respekt for to ting: Scholars, lærde, det går jo 1000 år tilbage. Og der er stor respekt for seniorer, så hvis man som jeg både er senior og scholar, så hersker der en enorm respekt. Noget af det første, vi gør med superstuderende fra Japan og Kina, er at få dem til at være kritiske, udvikle deres egne tanker og ikke kun gøre, som professoren siger. Jeg siger til dem, ’hvad er dit forslag? Jeg vil gerne have din løsning i morgen tidlig!’ Men det tager lidt tid at skubbe i gang, fordi de er så vant til den gamle, konfucianske tankegang,” fortæller Ole Fanger.

Også andre interesser end forskning

Fanger plejer at holde sin arbejdsuge på 50, somme tider 60 timer. Bortset fra at være forsker driver han også et familiegods på Djursland, *Sostrup Gods*. Mindst en lang weekend om måneden er han i Jylland, hvor han sammen med godsfor-

P. Ole Fanger efter sin audiens hos Dronningen i august (foto: Berlingske)

valteren lægger planerne for landbrug og skovdrift på gården. På godset er der også en bolig, men normalt bor han på Frederiksberg sammen med sin kone. Deres to døtre er henholdsvis læge og arkitekt.

”Man skal jo ikke glemme at leve i nuet og have andre interesser end arbejdet. Men selvfølgelig er forskningen altid med på en eller anden måde. Det ligger i baghovedet. De kreative faser kommer jo meget tæt på kunstnerisk virksomhed. Men for at få nye vinkler og andre indgange er det jo også vigtigt, at være åben

overfor alt muligt andet. Idéerne kan jo komme, mens man ser eller læser noget, der slet ikke har med faget at gøre.”

Han har ikke overvejet af stoppe, nu han nu fyldt 70?

”Næh, der bliver ikke noget stop. Det er jo alt for spændende til at holde op. På eliteuniversiteterne i Kina og USA fortsætter professorer ofte til de dør - der er ingen aldersgrænse for de supergode,” siger den nye seniorprofessor.

nbc

Humanioras forsøg på at retfærdiggøre sig

Tidsånden kræver 'samfundsnytte', også af humaniora. Men det er også intellektuelle humanisters opgave som kritikere at reflektere over svar på spørgsmål, der aldrig bliver stillet. Vi skal være som kulturkritikere, fx stille spørgsmål ved den almindelige befolknings livsformer. Men alt for få tør ...

Possing:

"Jeg opfatter min rolle som intellektuel fra humaniora at sætte spørgsmålstegn ved en 'tidsånd', hvor måske hovedparten af befolkningen har en opfattelse af, at stigende økonomisk forbrugsevne, konsum og maksimal privat udfoldelse er udtryk for livskvalitet, mens fremtidens livsformer og kultur ikke opfattes som et fælles anliggende.

Politikerne styrker den styrede og strategiske forskning. Der oprettes højteknologifonde til forskning, der direkte skal støtte industrien. Og samtidig er humaniora er udsat for en voldsom hetz. Det underforståede spørgsmål lyder om samfundet, dvs. især erhvervslivet, egentlig har brug for humaniora? Gør humaniora nytte? Er studierne erhvervsrettede nok?

Sådan ser 'tidsåndens' dagsorden ud, hvis historikeren **Birgitte Possing** skal sætte nogle centrale overskrifter. Hun blev i slutningen af august blev gjort til *eks*-centerleder, da Danmarks humanistiske Forskningscenter lukkede.

Defensive humanister

Hun ser med misbilligelse på, hvordan forskningen i højere og højere grad skal legitimere sig ud fra økonomiske nytteargumenter. Og hun vil gerne modsige de humanister, som prøver at finde ind i tidsåndens jargon:

"Desværre er en del ledende humanister – herunder kollegerne i SHF – gået så meget i defensiven, at de indretter sig på politikernes og myndigheders sprog og lydigt besvarer krav om 'samfundsaktuel forskning og uddannelse'. De retfærdiggør humaniora ud fra markedsterminologi og accept af den herskende nytterationalitet. De erklærer, at humaniora er en *nødvendighed* for samfundets økonomiske vækst osv.", siger Possing,

der imidlertid ser anderledes på den sag:

"Det er måske rigtigt, hvad angår nogle områder, fx kommunikationsteknologi som også er standard-eksemplet. Men sagen er, at megen humanistisk forskning ikke udgør nogen som helst nødvendighed for fremtidens økonomiske vækst. Den er en nødvendighed for udviklingen af et civiliseret samfund, uanset om den målrettes efter myndighedernes eller forskernes ønsker. Den trænger med andre ord mere til at civiliseres end at erhvervsrettes".

Den intellektuelles rolle: Vidensopsamler og kritiker

Intellektuelle har to opgaver, sagde humanisten Edward Said: Som eksperter at levere ny viden og som kritikere at reflektere over svar på spørgsmål, der aldrig bliver stillet.

"Intellektuelle skal fungere som det civiliserede samfunds kritiske bevidsthed. Humanioras rolle er jo netop at bidrage med omtanke og viden. Humaniora skal bidrage med viden og må gerne stille spørgsmål om vores livsform, være kulturkritiker. Jeg tror faktisk at befolkningen har lyst til at få at vide, at der er andre måder at leve på".

"Humaniora skal *også* fungere som kulturkritiker. Ellers kan 'systemet' da lige så godt pakke alle de fine ord om fri forskning ned. For eksempel vil jeg tillade mig at sætte

spørgsmålstegn ved en 'tidsånd', hvor måske hovedparten af befolkningen har en opfattelse af, at stigende økonomisk forbrugsevne, konsum og maksimal privat udfoldelse er udtryk for livskvalitet, hvor fremtidens livsformer og kultur mm. ikke opfattes som et fælles anliggende. Som historiker vil jeg også stille spørgsmål ved manglen på historisk bevidsthed; ved en tidsånd, hvor der er selvfølgelig, at vi lever i den højeste form for civilisation, hvor man har glemt kineserne, inkaerne, ægypterne osv".

Men hvordan vil humaniora retfærdiggøre sig ved at anfægte folks livsformer, når politikernes populisme siger dem, at 'almindelige mennesker' altid har ret?

"Det er netop humanioras rolle at trodse populismen, og gid flere gjorde det! Så ville man bidrage til at kvalificere vores samfund. Hvis nemlig humaniora i større udstrækning bidrog til centrale debatter – om demokrati, værdier, folkekirke osv. – så ville offentligheden få øje for humanioras relevans. Mange ville så føle deres livsformer anfægtet, og nogle ville afvise dette, men andre ville få åbnet øjnene ..."

jø

Se interview "Samfundsnytte og den unyttige humaniora s. 12 samt læserdebat s. 14.